

OOSTVLAAMSCHE

ALGEMEEN   TWEEMAANDELIJKS
TIJDSCHRIFT   VOOR   FOLKLORE

Z A N N T E N

32^e Jaargang
nr. 1 - 1957
Jan. - Febr.

DRUK. V/H AD. HOSTE. N. V.
- - GENT -

UITGAVEN VAN DE BOND.

Zijn te verkrijgen op het Sekretariaat, Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent :

1. **Oostvlaamsche Zanten**, 4^e, 8^e, 11^e, 13^e, 14^e, 15^e, 16^e, 17^e en 18^e jg., tegen 30 fr. per jg., 20^e jg. (Jaarboek), 21^e, 22^e, 23^e en 24^e jg. tegen 50 fr., 25^e, 26^e, 27^e, 28^e en 29^e jg. tegen 75 fr., 30^e en 31^e jg. tegen 100 fr. Van de andere jgg. zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen.
2. **Herdenkingsalbum Alf. De Cock**. (Uitverkocht).
3. **Het Stroodekkersbedrijf**, door Cl. Trefois (Uitverkocht).
4. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr). Prijs : 10 fr.
5. **Lodewijk De Vriese, Bio- en Bibliographische studie**. (Uitverkocht).
6. **Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde**, door Mevrouw L. Bataille-Hiel. Prijs : 50 fr. gewone uitgave.
7. **De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische » Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
8. **Register op Celis Gabr. : Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land**, door Prof. F. M. Olbrechts. Prijs : 12 fr.
9. **De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
10. **De Tinnepotgieterij te Gent**, door Julien Boes. (Uitverkocht).
11. **2^e Lustrumnummer 1930-1935**. Prijs : 36 fr.
12. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het Teerlingspel), door Emile Andelhof. Prijs : 14 fr.
13. **De Groei en de Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamsche Volksziel**, door Advokaat Jos. Vermeulen. (Uitverkocht).
14. **Galerij van Gentsche Typen**, door Emile Andelhof. (Uitverkocht).
15. **De Magie van het Poppenspel**, door F. Van Es, en anderen. (Uitverkocht).
16. **Waasch Sagenboek**, door F. Van Es. Prijs : 70 fr. (65 fr. voor de leden).
17. **Jaarboek 1945 van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen**. Prijs : 50 fr.
18. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. Andelhof. Prijs : 12,50 fr.
19. **Folklore en Onderwijs**, door Lod. Hoste. Prijs : 7,50 fr.
20. **August Hendrixx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. De Coster. Prijs : 15 fr.
21. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. Van Es. Prijs : 15 fr.
22. **De Wetterse Reuzen**, door Marcel Daem. Prijs : 15 fr.
23. **Sagen uit Noord-Oostvlaanderen**, door Dr G. De Meyer. Prijs : 15 fr.
24. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. Lievevrouw-Coopman. Prijs : 25 fr. (15 fr. voor de leden).
25. **Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten (Jg. I-Jg. XXV)**, door F. Van Es. Prijs : 30 fr.
26. **Spelen mijner Jeugd**, door L. Lievevrouw. Prijs : 50 fr.
27. **De Levende Folklore van het Gewest Balegem**, door M. Broeckhove. Prijs : 40 fr.

Het bedrag der bestelling is vooraf te storten op postrekening Nr 969.46, Bond Oostvl. Folkloristen, Gent.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Folkloristen. Jaarlijkse bijdrage : 100 fr. Ereleden : 250 fr. Buitenland : 125 fr.

Mr JOZEF VERMEULEN,
Ondervoorzitter van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen.

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN**MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN**

Vereniging zonder winstbejag

Sekretariaat van de Bond :

M. Broeckhove,
Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent.Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redaktie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.

Drs M. DAEM & J. BOES.

UIT GROTE ERKENTELIJKHEID WORDT DIT NUMMER VAN ONS

TIJDSCHRIFT OPGEDRAGEN AAN DE NAGEDACHTENIS VAN

Mr JOZEF VERMEULEN,

ONZE DIEPBETREURDE ONDERVOORZITTER,

MEDEREDAKTEUR VAN « OOSTVLAAMSCHE ZANTEN ».

In Memoriam Jozef Vermeulen

Weinigen onder ons zijn zo verknocht geweest aan de Bond en aan zijn verwezenlijkingen in de loop van zijn bestaan als Advokaat Jozef Vermeulen. Hij behoorde niet tot de stichters van de Bond, omdat hij pas in ons stichtingsjaar 1927 definitief naar Gent kwam : hij promoveerde in 1926 als doctor in de Rechten te Leuven. Maar toch sloot hij zich bijna onmiddellijk en spontaan aan, omdat de folklore, de studie van het volksleven van stad en buiten, hem in het bloed zat. Geboren in het zoete Waasland, te Moerbeke, als zoon van een notaris op 28 juli 1894, heeft hij in zijn kinder- en jeugdijaren het leven van Vlaamse dorpelingen en buitenlieden met hart en ziel meegemaakt. Uit zijn bibliografie⁽¹⁾ blijkt zijn belangstelling voor kinderrijmpjes, voor kerkpatronen, bedevaartplaatsen en devotieoorden, voor volkshumor op dorp en stad,

(1) Zie « Oostvl. Zanten », 30^e jg. (1955), n° 3-4. (Mr J. Vermeulen-nr.)

voor weerspreuken en kermisgenoegens. Uit eigen werk herinneren we aan zijn « Kleine Krans om 't Kinderjaar », zijn « Gentse refrainen », zijn « Gentse Sagen en Legendes », om zijn « Reuzerijmen » niet te vergeten, die alle van die liefde voor het kind en het ongekunstelde, eenvoudige volk van stad en dorp getuigen. Zijn studie in de wijsbegeerte en in de rechten hebben hem nooit tot eenzelligheid geleid, tot kamergeleerdheid, integendeel als student en later als politiek man heeft hij steeds het contact met zijn medestudenten en met het volk onderhouden. Hoe bescheiden hij zich ook voordeed, in de grond was hij een strijdersnatuur, een idealist, die op het stuk van de principes, die hij voor waar hield of heilzaam voor de gemeenschap, niet toegaf. Is het voor hem niet symptomatisch dat hij in zijn studententijd een « Albrecht Rodenbach » schreef? En later als folklorist : « De groei en de bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamse volksziel »? Als Schepen van handel en nijverheid van Gent was hij in de omgang bekend als schepen van de folklore, een nieuw bewijs hoe hij de doelstellingen van de Bond en van het Museum voor Folklore in het hart droeg, hoe hij voor zijn « zorgenkind » bereid was te strijden en te lijden. Aldus werd hij, de verstokte jonggezel, de vader van de Gentse « Reuzen », die jaarlijks de Gentse « bloemenstoeten » opluisteren. De Bond der Oostvlaamse Folkloristen is hem, de ons te vroeg ontrukte ondervoorzitter van de Bond en voorzitter van de Commissie van het Folkloremuseum, veel dank verschuldigd.

We zullen die 10e november 1956, toen hij ons ontviel, niet vlug vergeten. Immers 'n paar dagen te voren hadden we nog tal van plannen voor reuzenkongressen, publicaties, met hem besproken. We zullen hem in de toekomst zeer missen, niet het minst zijn teerbeminde zuster en familieleden, aan wie we onze herhaalde, innige en oprechte deelneming in hun en onze rouw om een « goed en schoon mens » betuigen.

Prof. D' P. De Keyser

Uitvaart van Mr Jozef Vermeulen

Op woensdag, 14 november jl., greep de begrafenis plaats van onze ondervoorzitter Mr J. Vermeulen. De deelneming uit politieke en kulturele kringen was zeer groot. Onze bond was vertegenwoordigd door erevoorzitter Prof. Dr. P. de Keyser, voorzitter F. Van Es, sekretaris M. Broeckhove, de bestuursleden Dr. H. Nowé, stadsarchivaris, J. Boes, konservator van het Folkloremuseum, Drs. M. Daem en J. Pieters, lid van de Nationale Kommissie voor Folklore. Ere-inspekteur O. Van Hauwaert, R. Van Kenhove en Mr A. De Dekker, vertegenwoordigden de Beheerkommissie van het Folkloremuseum.

Aan het sterfhuis werden lijkreden uitgesproken door de hh. Merchiers, burgemeester der stad Gent; E. Claeys, voorzitter van de provinciale raad; J. Van Overstraeten, voorzitter van de Vlaamse Toeristenbond, en door onze voorzitter F. Van Es.

De plechtige lijkdienst greep plaats in de St.-Elisabethskerk, waar nog een laatste groet werd uitgesproken door de h. Boonen, sekretaris van de Vrienden van het Oud-Begijnhof, waarvan Mr J. Vermeulen ook ondervoorzitter was.

De teraardebestelling had plaats in de familiekerlder op de begraafplaats van Sint-Denijs-Westrem.

Wij laten hier de lijkrede van onze voorzitter volgen :

Diepbeproefde Familieleden,

Dames en Heren,

Met zwaar gemoed en diepe verslagenheid brengen wij uit naam van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen en van de Beheerkommissie van het Folkloremuseum, waarvan hij respektievelijk ondervoorzitter en voorzitter was, een laatste groet aan onze zeer betreurde vriend Advokaat Mr Vermeulen en tevens betuigen wij hem onze grote erkentelijkheid voor al hetgeen hij op het gebied der Vlaamse folklore in zijn zo plots geknakte leven heeft gepresteerd, niet alleen in de schoot van onze bond en van de Museumkommissie, maar ook daarbuiten, voornamelijk gedurende zijn schepschap van 1947 tot 1953. Hij heeft toen aan tal van Gentse geplogenheden en folkloristische manifestaties nieuw leven geschonken en op zijn initiatief en onder zijn krachtig impuls kwamen de 12 reuzen, waarop Gent zo fier is en die steeds zijn zorgenkinderen waren, tot stand. Was hij niet de « schepen der folklore »? Titel waarop hij met recht fier ging.

Niemand beter dan ik, die jarenlang met hem en naast hem gewerkt heb, kan oordelen over de grote som aan volharding, ijver en toewijding, waarvan hij blijk gaf als ondervoorzitter van onze bond sedert 1938, als mederedakteur

van ons tijdschrift « Oostvlaamsche Zanten », waarin hij, niettegenstaande zijn drukke bezigheden, tal van wetenschappelijk verantwoorde bijdragen liet verschijnen, zoals zijn meesterlijke studie over « De bloei en de groei van de Arteveldefiguur in de Vlaamse volksziel » en zijn belangwekkende artikels over de reuzen, over de volksweerkunde en over de kerkpatronen, de bedevaarten en de devotieoorden in Vlaanderen. Verder maakte hij zich ook zeer verdienstelijk bij de inrichting van folkloristische tentoonstellingen en hield hij in ons midden tal van folkloristische spreekbeurten. Maar zijn specialiteit was de studie van de reuzen. Hij was immers de sekretaris voor, Vlaams-België van het onlangs gestichte « Internationaal Studiecomité betreffende de ommegangsreuzen ».

Door het bevorderen van de studie der folklore en ook door het aanwakkeren van het folkloristisch leven in Vlaams-België trachtte hij zijn volk, zijn Vlaamse volk, dat hij zo zeer beminde — daarvan getuigt immers gans zijn levenswandel van zijn studententijd af tot aan zijn dood — te dienen, door zijn eigen aard en tradities te beschermen, te vrijwaren en te redden van verbastering.

Waarde Vriend Vermeulen, U zijt zacht heengegaan in volle activiteit, zoals het past bij een man, die steeds zijn plicht betracht en volbacht heeft. U waart een dichter, maar ook een strijder, een dromer en een wetenschappelijk man. Talrijke gaven waren de Uwe, die U steeds gebruikte voor het welzijn van anderen, want U waart de onbaatzuchtigheid, de gediensigheid zelf. Uw overlijden is een zware slag voor onze bond, een onherstelbaar verlies, maar ook en vooral voor Uw dierbare zuster, die U met volle overgave verzorgde en voor U een ware ziekenzuster en engelbewaarder is geweest. Wij nemen innig deel in haar leed en in dat van Uw broeder. Dat ze zich troosten bij de gedachte, dat U zich bij ons aller Vader zijt gaan vervoegen in de eeuwige rust, de zachte rust van de rechtvaardigen, de wijzen, de zuiveren van hart en geest!

Vaarwel, Vriend Vermeulen, onze onvervangbare ondervoorzitter, vaarwel! We zullen Uw nagedachtenis in ere houden!

De Redactie.

Het Reuzenkongres te Rijsel 1956

Rijsel, zelf een stad met een eeuwenoude reuzenoverlevering — in 1560 wordt er reeds de eerste reus vermeld — schijnt ook een andere traditie te willen in ere houden : zo nu en dan de reuzegoms in kongres bijeen te roepen. De laatste maal vóór deze gebeurde dat op Pinstierzondag 1931. Dat was dus in 1956 juist vijf en twintig jaar geleden. Een goeie vijf-en-twintigtal reuzen en reuzinnen hadden toenmaals aan de oproep beantwoord. En men had dat zeer wel gevonden. In 1892 had er ook reeds een plaats gehad, was dat het eerste kongres ? Mogelijks.

Nu, dit voorjaar, op initiatief van de heer Augustin Laurent, maire van Rijsel, werd andermaal een boodschap tot deelname aan een dergelijk kongres aan de reuzen van het Noorden van Frankrijk, van België en Nederland rondgestuurd. De bijeenkomst zou plaats grijpen op Sinksenmaandag, 21 mei 1956, en men zou mekaar aan de ingang van de Rijselse Jaarbeurs om halfdrie 's namiddags treffen.

Een honderdtal reuzen — viermaal zoveel als een kwarteeuw geleden — hadden ditmaal instemmend op de invitatie geantwoord.

Deze « kongressisten » zouden, geëncadreerd door allerhande groepen — vooral klederdrachten- en volksdansgroepen uit de Franse provincies — gedurende ruim twee uur in een kleurrijke, schilderachtige sliert, langs een omloop die rond en om de vijf kilometer bedroeg vóór een vloed van honderdduizenden voorbijtrekken.

Door de Heer Goeverneur van West-Vlaanderen, Ridder Pierre van Outryve d'Ydewalle, was een schaal voor de meest-representatieve Franse reus uitgelooft.

De reuzen mochten van geluk spreken; tussen vele triestige regendagen in werd het bij uitzondering een zonnige namiddag. De belangstelling was derhalve ook zeer groot; de bevolking van Rijsel was in aantal verdubbeld, zo zeiden de bladen.

Toen we op de Place du Général de Gaulle aankwamen was het eerste dat we zagen, de wagens van de reuzen van **Cambrai**, **Martin** en **Martine**, die aan de voet van wat de Rijselnaren noemen : « la déesse », stonden opgesteld.

Die twee Kamerijkse reuzen zouden samen met nog enkele Vlaamse reuzen, de slachtoffers zijn van de moderne evolutie der techniek. Eigenlijk te groot voor de huidige tijd ! Het te lage dradenweb der luchtleiding van de elektrische trams versperde hen de weg tot deelname aan de ommevang.

Verkeerden in hetzelfde geval de **Goliath** van **Ieper**, **Goliath** en **Grietje** van **Nieuwpoort**, die op de Place de la République, waar de hoofdtribune met de autoriteiten was opgericht, werden ondergebracht en dan de « **R e u z e** » van **Sint-Winoksbergen**, die

in alle eenzaamheid op de Square du Petit Quinquain(1) werd gestald. Zo luidde ten minste het officieel communiqué. Of deze laatstgenoemden er feitelijk ook stonden, kan ik niet bevestigen. Ik ben tot op die bewuste plaatsen niet door geraakt. Doch ik veronderstel van wel.

Maar Martin en Martine, die stonden wel degelijk daar waar ze waren gesignaleerd. Daar dikwerf in onze Nederl. literatuur over de reuzen het bestaan van dit koppel in twijfel werd getrokken, willen we er hier enkele woorden aan wijden. Het zijn wel degelijk **aparte** reuzenfiguren, naast de twee Jacquemarts van het uurwerk op het stadhuis van Kamerijk. De reuzen zijn echter de nabootsing van die twee klokkekloppers. Vandaar de verwarring.

Temeer dat de Jacquemarts zelf ook geen kleine jongens zijn. Ze meten, Martin 2,50 m. en Martine 2 meter. Ze dateren uit 1511(2).

De reuzen dan staan elk op een platte wagen, die door paarden dient te worden voortgetrokken, opgesteld(3).

Het zijn dus stellig geen draagpoppen, zoals onze traditionele ommegangsreuzen. Maar er verkeren er zoveel, en langs om meer in dat geval, zoals verder uit dit verslag zal blijken.

De vervaardiger ervan, in 1927, heeft er letterlijk twee negers met platte neuzen van gemaakt, daar waar de originele figuren, geen al te uitgesproken Moorse trekken vertoonden.

Martin is 6.45 m. hoog en Martine meet 6.20 m. Dragen allebei een gelijk bruin met goud afgebiesd kostuum, dat tot boven de knie reikt; hun benen zitten in vergulde beenkappen ingesnoerd. Allebei dragen zij een zware houten voorhamer. Hij heeft daarbij nog een kromzwaard aan de linkerzijde hangen, en zij draagt als enige opsmuk twee grote vergulde oorringen. Martin en Martine zijn, naar het schijnt, zeer reislustig en worden veel in het omliggende voor karnavalstoeten en dergelijke optochten gevraagd. Maar dan mogen er geen draden over de wegen lopen, of ze blijven staan waar ze staan.

Herauten te paard openen de stoet en de schetterende oproepen van hun kopers kondigden plechtig zijn aankomst aan. Principieel stapten de reuzen in alfabetische volgorde op, naar de namen der plaatsen van herkomst (Franse vorm). Dit gaf het voorrecht aan de Arelse reus **Héllèchsmán** om de stoet te openen. Het trof goed, want de reus van **Arlon** is tot hiertoe de enigste van al die

- (1) « Le Petit Quinquain » is een bekend Rijsels wiegeliedje op muziek van Desrousseaux. De tekst is in dialect geschreven. Quinquain, kozenaam: kleine lieveling; (van het Vl. kinneken? Cfr. Mannequin uit Vl. manneken). Op het bewuste plein staat een monumentje aan de toondichter met een moeder naast een wieg met quinquain, het kindje, op haar schoot. Niet gespeend aan humor het idee aan dat kleine wicht die reuzeknaap tot gediensstige te geven!
- (2) Zie meer hierover in het artikel van R. Faille: « Martin et Martine », géants de Cambrai" verschenen in de verzameluitgave: Gayant et les géants du Nord de la France et de Belgique. Douai, 1955.
- (3) Ook Manten en Kalle van Kortrijk, eveneens oorspronkelijk twee klokkekloppers, waren bij hun eerste verschijning als reuzen in 1938 vast op twee afzonderlijke wagens gemonteerd. Invloed van Martin en Martine? Of louter toeval?

reuzemannen die praten kan, en dus in staat was een wordeken tot de kijkgrage omstaanders te richten. Hij draagt de zondaagse kledij van een vroegere boer uit de streek: zwarte klak, blauwe kiel en rode zakdoek met witte bollekens om de hals. Rozig, jolig uiterlijk; bakkebaarden. Hij heeft een pijp in de hand en, als hij spreekt, bewegen zijn lippen. In zijn zijzak had onze huwelijksmakelaar, want dit betekent zijn naam, te Rijsel door « le marieur » vertaald, een grote fles van de een of andere korte drank — een magnum — steken. De reus heeft altijd en overal dorst in proportie! Zo vroeger, zo nu!(4).

Daarop volgde **Kopierre**, de zelfbewuste reus van **Aniche** (Nord), een gemeente in de omgeving van Dowaaï. Nog een meevaller om de stoet te openen; na de « conférencier » kwam, zoals het hoorde, de tamboer-majoor. En een flinke uitgedoste tamboer-majoor was het in een stevig blauw laken pak, rode epauletten, drie frontstrepn en een decoratie. Een imposante colback boven zijn met volle baard versierd rood gezicht en een grote staf met verzilverde knop vervolledigen zijn figuur. Zijn reuzenrok is rood. Kopierre moet door twee man gedragen worden. Deze — zijn tweede — incarnatie dagtekent uit 1954. Hoe hij, hij had toch een typisch Frans militair uitzicht, in een Rijselse krant dan voor een « géant belge, fort remarqué », kon versleten worden, snap ik niet goed.

Adinkerke kwam dan aan de beurt met de grote slaapaard uit de sprookjeswereld, welbekend aan de grote en kleine kinderen, die onze westerkust bezoeken en die er die snorkende reus op de de propagandawagen voor Meli's tovertuin hebben zien rond toeren. Commerciële folklore? In de « orde van de stoet » stond hij als « le Dragon » opgegeven. Waar men dat vandaan haalde? Ik kan het niet gissen!

Bapaume (Pas de Calais) trad dan naarvoren met zijn sluismeester.

L'Eclusier, helemaal in 't blauw, marinierspet, rode das en matrozenkraag, gladgeschoren, witte handschoenen en dubbele rij decoraties. Zijn kop kon hij draaien en vóór zich uit houdt hij een reddingsboei met de tekst: « Bassin de Ch' Pourchin » er op. Hij wordt gedragen, maar er lopen toch een paar hulpwieltes onder zijn kevie mee.

Dan kregen we, onder nummer zes, de eerste reuzin, die een zeer grote indruk heeft gemaakt, la belle **Roze** van **Ardres** (Pas de Calais). Met haar lange blonde pijpkrollen komt ze buitengewoon fris voor. Ze draagt een nauwsluitend keurslijf, is blauw gebloed en geel gerokt. Het kind, geboren in 1954, draagt een boeket rozen in haar handen.

(4) In het « Officieel programma van den Grooten Folkloristischen stoet » op 30 juni 1935 in de Alg. wereldtentoonstelling te Brussel gehouden, wordt hij zowel in de Nederl. als Franse tekst de « Heiligsman » genoemd. Voor de geschiedenis van Hèlléchsman, zie René Meurant. **Les Géants Processionnels de Wallonie**. Province de Luxembourg. Watermaal, Brussel, 1955.

Dan kwam onder nummer 7 de reus van **Blankenberge** aangestapt. (Blankenbergue schrijven ze dat ginder). K o r n o is zijn naam. Een breeduitgebouwde visserstype met rode jekker, waarop de witte bretellen fel zijn afgelijnd. Hij draagt een witte rok, die als een fond moet dienen, om zijn zwartgebroekte benen, die er op neerhangen, goed te laten uitkomen. Een gebruik om aldus realistisch de mannenkledij uit te beelden, dat in sommige, eerder rare gevallen valt aan te stippen, maar dat nooit de illusie verwekt, die het wil oproepen. Die poging valt steeds falikant uit. De mannelijke draagpoppen hebben altijd een rok gedragen. En iedereen vond dat het zo hoorde.

J e a n de Calais en A l i c e de Portugal, de waardige vertegenwoordigers van **Kales**, treden dan naar voren of beter laten zich door hunne gediensigen naar voren schuiven. Deze edellieden worden door twee gekostumeerde mannen, die in de tremen liggen van de platte rolwagens, voortgetrokken. Hij, Jean de Calais, heeft een zeer karakteristieke, welgeboetseerde kop, opgeslagen vizier, blinkende helm, en pluim er boven op. Een hele meneer, deze ridder met glimmend harnas, vervaarlijke degen en groot ovaal schild. Mevrouw is in zwaar blauw fluweel gekleed. En hun hoofden kunnen bewegen. Een streepken vóór bij de kijkers!

Deze oorlogsslachtoffers zijn herrezen in 1952.

Komt dan **Brugge**, de oude reuzenstad, die eens een statige rij van twaalf reuzen bezat, maar nu nog geen officiële reuzen meer heeft, — ze had kans gehad zo 'n reuzenbijeekomst in te richten, maar schrok voor de hoge onkosten terug —, hier vertegenwoordigd door de wijkreuzen van Brugge-West, het adellijke paar : P o r t h o s met zijn platte kraag en zwart sikkebaardje en de G r a v i n d e s E s s a r t s, met haar schitterend diadeem en gouden halsketting enerzijds, en anderzijds door het voormalig typische Brugse vrouwtje, L o u i s e met haar pijpjesmuts, stijfgestreden witte strik, haar oorbellen en het profijtig mandje of beter pandertjie aan den arm.

Achter haar aan kwamen de reuzen van **Ciney**, (Prov. Namen), wederom ridders, J e a n de Halois en R i g a u d de C o r b i o n. De ene (ik weet niet dewelke van de twee) met het brede helmkleed over het hoofd, draagt zijn grote helm zelf in de hand.

Zij werden opgevolgd door een koppel van gans ander snit en uitzicht, de IJslanavaarders van **Koksyde** : K o e n W a n n e en hun z o o n K o. Ze komen er nog flink voor, dat koppel, en ze kunnen nog een goede flikker slaan ook! Vader Ko met zijn ringbaard draagt een zuidwester, een witte vest en een rode rok. Wanne heeft een gele jakke, en 'n blauwe rok met een witte voorschoot. Ook de dragers hebben een speciale uniform aan, wat altijd sympathiek en verzorgd aandoet. Het muziekkorps dat deze reuzegroep vergezelt steekt in een visserspak met bruinrode broek.

Belgisch Komen (W.-Vl.) levert het volgende reuzenpaar : J e a n P r o u t en S o p h i e P a t a r d, ze zijn vergezeld van de groep « les Gais Spirious ». Een typische eigenaardigheid, die twee hebben allebei tamelijk grof uitgesneden houten handen. Sophie dan draagt een karmijn-rode bloeze en een donkergroene rok; Jean houdt

het met oranje en muizegrijs. Wat hun namen betreft, heb ik de indruk dat ze in de buurt aldaar voor een faecalische mop de neus niet optrekken!

En dan krijgen we opnieuw een groep van langs de zee kust. Een fris briesje is nooit te versmaden! **De Panne** heeft het liever van zeeroovers en kapers, dan van hardlabeurende zeevissers, zou men zeggen. **Al o i s** ziet er een vervaarlijke kerel uit met zijn één oog, dat met een zwart lapje is bedekt (gevolg van kwetsuren bij enter ing van koopvaardij schepen opgelopen!) en **Z e n o b i e** daarnaast met haar zwart zigeunerhaar, haar groene rok en hardgekleurde bolero, ziet er ook niet van de poes uit. Een geducht kaperskoppel, dat van vreemde kusten naar bij ons schijnt overgewaaid. Zij, de econome van het huishouden, draagt het kistje met de geroofde schatten.

Frans Komen (Noorder-departement) treedt op zijn beurt op met **l e R u b a n i e r e t s o ñ é p o u s e**. De lintwever en zijn vrouw zijn niet van de geringste onder de reuzen: ze moeten allebei door twee man gedragen worden. Mijnheer draagt een blauwe kiel en 'n rode zakdoek. Zij een grijze bloeze en een blauwe rok. In haar handen houdt zij een grote houten pollepel. Zij zijn deelnemers, naar ik vermoed, aan het gekende jaarlijks lepelfeest te Komen, dat tussen haakjes gezegd, in 1956 zijn 500-jarig bestaan mocht herdenken. Het zijn de eerste reuzen die we mekaar, hier zo maar in 't openbaar, zagen omhelzen. En ze zullen navolgers krijgen tot jolijt van het publiek, dat van dergelijke dingen houdt.

's **Gravenbrakel (Braine le Comte)** (Henegouwen) is vertegenwoordigd door de twee voorname reuzen **B a u d u i n I V** en **A l i c e d e N a m u r**. Allebei hebben ze een gouden kroon op het hoofd en dragen, eveneens alletwee, een statig lang wit kleed, waarover die graaf een lange rode mantel hangen heeft; zij daarentegen een blauwe mantel. Op de borst van Bauduin is het wapen van Braine geborduurd. De blonde dame en de zwarte en gebaarde man huppelen prettig in den optocht voort en lijken mij steeds zeer levenslustig gestemd. Ook zij omhelzen zich nu en dan. Een in 't blauw geklede dansgroep « **Les joyeux Brainois** » brengt nog wat meer leven bij.

Dan was het de beurt aan het populaire koppel, **M a n t e n** en **K a l l e** van **Kortrijk**, de twee legendarische uurslagers. Omringd van hun speelse kabouterbende, traden ze met hun joviale tronies lachend voorbij. **Manten**, die een rode boezeroen aanheeft, met een geel manteltje is omhangen en een groene rok draagt, houdt zijn klokhamer slagengereed, terwijl **Kalle** welgezind een bundel rozen meevoert, een roze bloeze draagt en een rode voorschoot. Hun hoofden kunnen bewegen. Dat heeft altijd sukses, omdat het de grote poppen wat meer levensecht schijnt te maken.

Een eigenaardige sinjeur is **F l o r i m o n - L o n g - M i n t o n**, de reus van **Doullens** (Departement van de Somme), een groenteboer. Hij draagt de karakteristieke stijve klak met blinkende klep, die wij hier ook gekend hebben, en een bril zakt hem halfweg op zijn neus. Zijn kin steekt fatsoenlijk vooruit, vandaar zijn naam. Hij

draagt verder een zwart vest en een groene broek. Aan zijn linkerarm sleurt hij een mand met pijlen porei mee. Florimon, die familie zou kunnen zijn van Cies den ajuinboer uit Ledeberg, staat nog stevig op zijn beide benen, maar laat zich toch gezapig op een wagen voorttrekken. Naar Rijsel zelf kwam hij nog het liefst van al per jeep. Een sympathieke kerel.

Van een gans een ander allooi dan al wat we tot nu toe zagen is de volgende reus *Gargantua Galaffre* uit **Belle** (Bailleul) Frans-Vlaanderen. Hij is trouwens een unicum. In renaissancekleding zit de grote smulpaap voor een welvoorzene tafel met een grote vork gewapend de enorme schotel spijzen te verorberen, wijl 'n beker en een bierpot van fatsoenlijke afmetingen de tafelgarnituur vervolledigen. Hij is door een muziekkorps van witgemutste meesterkoks omgeven. Deze grand'sinjeur is op een wagen, door twee paarden voortgetrokken, gezeten.

Een van ouds welbekend figuur in de hoge kompanie der doorluchtige reuzen is *Reuze-papa* van **Duinkerken**. Ook hij, die vroeger nog wel door twaalf man werd gedragen, wordt thans vervoerd in een Romeinse zegewagen door een paar witte paarden getrokken. Hij was ook een slachtoffer van de laatste oorlog, maar is in 1948 mooier, zegt men, dan ooit en vooral aangepast aan de nieuwe levensomstandigheden herrezen. Ook hem hinderen duchtig de electriciteits- en andere draden die onze wegen overspannen. Maar hij is, wat men genoemd heeft een telescopische reus geworden. Door een speciaal ingebouwd mechanisme, kan hij zich in zijn volle lengte oprechten of zich anderzijds laten in mekaar zakken, doch dan geeft hij toch maar een min of meer verminkte of invaliede indruk. Reuze-Papa moet een Spaans veldheer met blinkende helm en wuivende, witte vederbos, verbeelden. Een schitterende borstkuras waarop het zonnemotief — embleem van de Franse zonnekoning — is aangebracht en waarover dwars het grootlint van een of ander reuzenorde prijkt, is met een witte halskraag bekroond. Blauwe mouwen, witte handschoenen en rode rok. Zo is ie compleet, en is ie werkelijk, wanneer hij in volledig postuur de teugels in de handen, voorbijtrekt een imposant figuur. Negen dwergreuzen, — ik veronderstel dat het zijn kinderen zijn, waarover men vroeger sprak — huppelen in zelfde kostumen om hem heen.

Op Duinkerken, de oude Michiel De Swaenstede, de ene uitkant van Vlaanderen volgt de andere uithoek: **Hasselt**, en wel met iets heel disparaats: een paar moderne karnavalreuzen: *Piersus van Meivanne Kreikel* en *Berb' va' en Krèke Bas*. Oud-kempische boer en boerin.

Hij met een blauwe kiel en een gestreepte rok; zij met blauwe jak en bruine rok, waarop een blauwe voorschoot. Ze waren omringd door een dynamische groep muzikale clowns, die niet ophielden hun specifiek liedeken te zingen. Het was veruit de meest opgewekte groep uit de hele optocht.

Daarop kwamen onder nummer 25 de twee reuzen uit **Dinant** voorbij met name *Guinget* en *Cafonette*. Dit zijn twee nieuwe reuzen die in 1950 werden geboren.

Op de Dinantezen volgden « Les Géants de la Route » van **Auvelais** (Prov. Namen). Een groep, die een spectaculair sukses had, maar als « reuzen » er met de haren waren bijgesleurd. Eigenlijk een parodie op de « Tour de France », een dertigtal « renners » op allerlei mogelijke en onmogelijke vormen van kleine en grote buitenissige fietsen. Een hors d'œuvre! Maar 't sloeg in.

De twaalf reuzen van **Gent** kwamen daarop in gesloten formatie aangezet. Stig en deftig, al wat ge wilt, maar wat jong gewriemel daaromheen zou stellig hun optreden nog al wat meer ontvankelijk maken. **Gandatje**, het jonge wicht, trippelde even jeudig en fleurig als altijd tussen de strenge vader **Carineus** en de goedelijke moeder **Gorduna** met de grote ogen. Gevolgd door het Romeinse koppel **Nonkel Gaius** en **Tante Caesarina**. Waarop het Karolingisch tweetal: **Karlemanje** en zijn neef en paladijn **Roeland** in al hun waardigheid kwamen aangestapt. Dan kwamen de **Arnulfiden** aan de beurt: **Graaf Arnulf**, met **Wicman** en **Lutgarde**, respectievelijk zijn schoonzoon en z'n dochter. Om ten slotte de groep af te sluiten met het luimige paar: het **Loze Vissertje** en het **Molenarinnetje**. De vier reuzedieren waren thuisgebleven.

Groep 28, die onmiddellijk bij de Gentse vertegenwoordiging aansloot, was samengesteld, uit het breedgeschouderd reuzenpaar uit **Geraardsbergen**. **Goliath** met zijn grote rode mantel en vederboswuivende helm en daarnaast de blauwgemantelde **Moeder Reuzin** met zoals altijd tussen beide in hun dartele spruit **Kinneke Baba**. Zoals zo dikwijls reeds is gebeurd, heeft men dat onschuldig wicht hier weer zijn persoonlijkheid ontdebeld en er in de voorstelling van de figuratie een tweeling van gemaakt: « **Kinnetke et Beba** ».

Hazebroek (Fr. Vl.) leverde de volgende bijdrage aan deze reuzenschouw. Eerst verschijnt **Roeland van Hazebroek**. Een dertiendeuws ridder in volle wapenrusting, helmkleed en helm, een ijzeren halsband, een dito maliënkolder, getrokken zwaard aan de schouders en in de linkerhand een schild met een sprekend wapen: een haas en wat ik meen turven te zijn om « het broek » te verbeelden. Deze « ijzervreter » laat zich ook al weer liefst vervoeren en wordt op een platte wagen door twee man voortgetrokken.

Daarna treedt de burgerlijke reus van **Hazebroek** op het toneel met de welgekende Frans-Vlaamse naam: **Tisje-Tasje**. Hij verscheen op de planken, als ik me zo uitdrukken mag, in 1948. Een sympatieke boerevent, met blauwe kiel en rode halsdoek en de traditionele faas als hoofddekseel. Een harmonie van faas- en kieldragende muzikanten doet hem begeleide. Het is een draagpop.

We komen aan nummer 31. **Malo-les-Bains** (Departement van het Noorden). Deze reus, **Gaspar d'Ier** genoemd, is ook een krijgshaftig meneer. Gehelmd als een viking staat hij, in rood en geel gewaad, en met de lans in de hand in een sterke grijze vesting opgesteld. Zoals zovele van zijn collega's in deze optocht heeft hij, niettegenstaande alles, moderne allures gekregen, wenst niet onder

de categorie der voetgangers te worden opgenomen en laat zich fier als een pauw door een paard voorttrekken.

Hier treedt nu in hoogsteigen persoon St. Niklaas naar voren, met z'n lange witte baard. Mijter, purpere rok, manipel, rode mantel.

Hij is van het type der breedgeschouderden. Naast hem Z w a r t e P i e t of Nicodemus, die zijn witte tanden in zijn donker gezicht blootlacht. Vooraan rijden de drie kinderen in de kuip. Het reuzenpaar Mieke en Janneke was niet medegekomen. Deze groep vertegenwoordigt natuurlijk, en op voortreffelijke wijze trouwens, **Sint Niklaas**, de hoofdstad van het Land van Waas.

Nieuwpoort treedt voorbij met nog twee vertegenwoordigers, visser en vissersvrouw, beide vlug te been. Voor wat de Nieuwpoortse Goliath en Griete betreft, zie de inleiding.

Atrecht (Nauw van Kales) neemt ook aan dit reuzenkonvent deel met zijn paladijn Cosmas de Atrébaat (C ô m e l' A t r é b a t e). Hij heeft allure op zijn wit krijgsros gezeten. Een Noorman of zo iets ziet hij er uit met zijn gevleugelde helm, lange neerhangende blonde snor, een breed slagzwaard aan zijn linkerzijde en in de rechterhand een dreigende lans. Ook hij wordt met paard en al op een wagen voortgetrokken en nog wel door een ...vulgaire tractor. Heus, van storende anachronismen gesproken. Het deed pijn aan de ogen (6).

Onmiddellijk daar achter kwam nummer 36: **Sin-le-Noble**, (Nord), een mijnndorp ten Zuid-Westen van Dowaaï gelegen.

De reus, een mijnwerker, heet **Min-Poil**, heeft zijn mijnhoed op en draagt zijn mijnlamp mée. Ook hij wordt, door één man, voortgetrokken op een rollewagen.

Een gekende figuur uit de reuzenfamilie van het Noorden is **Binbin van Valenciennes**, die thans komt aangehuppeld en nu en dan over de toeschouwers, tot hun ontsteltenis, diep voorover heenbuigt. Het is een wicht van $\pm$ vier meter en half, dat door vier man dient gedragen te worden. Een echte dus van 't oude ras. Hij is in 't wit gekleed met een rode sjerp om de lenden. Op zijn rond hoofd draagt hij een valhoed en aan zijn hand bengelt een mandeken. Een paar van de dragers, die aan de aflossingsbeurt zijn, dragen speciale gegroefde T-stokken met zich, om eventueel de electriciteitskabels op te heffen en alle ongelukken te voorkomen.

Nummer 39 is **Middelkerke**. (Voor het eerst zag ik hier — in de krantopgave van de wegwijzer van de stoet — de spelling Middelquerque (sic) gebruikt!) Er zijn drie reuzen. Eerst **Albert** omringd door zijn veiligheidswachters. Albert moet een officier zijn. Hij draagt een blinkende donkerblauwe shako met pompon, een rode jas met op de borst een plaket gele brandebourgs. Een witte rok. Baard en snor en een flink purperrood gezicht. Krijghaftig houdt hij een degen in de linkerhand. Naast hem treedt nog een visserspaar op. Hoe zij heten weet ik niet. Zij is in het rood

---

(6) Arras bezat ook een reuzekoppel, Colas en Jacqueline, echte draagpoppen. Ook al door de oorlogsgesel weggemaaid. Ze werden, tot hiertoe, nog niet terug in 't leven geroepen.

gekleed, terwijl hij een roodbruin vissersvest aan heeft en een mariniersmuts met een pompon er bovenop draagt. Hij heeft ook een visnet bij zich. Alledrie deze reuzen zijn meer van het type der karikaturale of kluchtige reuzen.

Onder nummer 41 kwam **Oostduinkerke** aan de beurt, (Oostduinkerque in de spelling van over de grens). Die Vlaamse kustgemeente bracht de twee vissersreuzen in lijn, **K o e n L i z a**, die ze verleden jaar (1955) van Mevr. Wed. Victor De Meyere ten geschenke had gekregen. Een sympathiek koppel. Hij is in 't bruin gekleed, rode zakdoek om de hals geslagen en op de kop een flink zuidwester; zij is een typische vissersvrouw, rode rok en een blauwe voorschoot. Ze mochten gezien worden. Ook de bekende garnaalvissers te paard defileerden mede op in de stoet.

St. Omaars (Pas de Calais), een oude reuzenstad, reeds in de 17^e eeuw op het appel aanwezig, zou thans aan een moderne reus **Batistin du Bachelin** opdracht geven de stadseer op te houden.

Hij is 'n hovenier opgesteld op een wagen met kunstbloemen opgesmukt en door twee paarden voortgetrokken. Een oolijke vent: met de pijp in de mond, in zijn witte hemdsmouwen, een bruine voorschoot over zijn groene rok en de zonhoed nonchalant op het hoofd, dat hij bewegen kon, neergezet, durft hij het aan nu en dan, uit louter spuitgewoonte, zijn toeschouwers eens flink met zijn tuinslang te besproeien.

Een meneer die indruk maakt, omdat hij o.m. zo flink is opgepoetst en uitgeborsteld, is **Kapitein Basta**, de reus van **Moeskroen**. Op een platte wagen op rollen opgesteld, waar hij met zijn blinkende botten stevig staat op neergeplant, wordt hij door één jongen voortgetrokken. Op zijn zwarte, lange pijpkrollen staat een rode muts met witte pluimen, een witte bef hangt hem op het harnas. Op zijne groene rok staan wapens geborduurd. In de gehandschoende handen draagt hij enerzijds een perkamenten rol of diploma, met de andere houdt hij zijn musketiersdegen vast. Rond hem evolueren, in volledige tegenstelling met zijn voornaam voorkomen, een viertal clowneske of karikaturale kleinere reuze-figures, die het publiek trachten te amuseren o.m. door nog al kwistig met hun omhelzingen om te springen.

Oostende pakt met vier reuzen uit. Twee ervan, **T o n e e n W a n n e**, worden elk door vier man gedragen. De klassieke vissersreuzen, geboren in 1947. Hij met zijn zuidwester en zijn jekker, zij met heur witte muts met dito linten onder de kin gebonden en heur kruissjaal. De twee volgende, geboren in 1951, kunnen het met één drager stellen. Ook een visserskoppel, ze heten **T j a n n i e e n F i e n t j e**, zij draagt het mandeke vis.

Nummer 46. En weer wordt naar een andere landstreek overgeschakeld; naar **Denain** ditmaal, een mijndorp uit het Noorderdepartement. De reus van Denain, **Z e p h C a f o u g n e t t e** is een grijsgrauwe mijnwerker met houweel op de schouder en de mijnlamp in de hand. Het is nog een draagpop, ja, maar toch al met een overgangsvorm, onderaan zijn kevie zijn er kleine wielkens bevestigd. Hij wordt gedragen en voortgerold terzelfder tijd.

De volgende groep was er weer een van bij ons, de reuzen-familie namelijk van **Vilvoorde**. **Reus** en **reuzin**, die geen bijzondere naam dragen, en hun kroost, de tweeling **Janneken** en **Mieken**. Zij houden het bij een simfonie in rood en geel; markiesachtige kledij. Mevrouw draagt nog precieus een oud-modische reticule en hij is niet weinig fier met de pluim op zijn hoed.

Dan komt de enigste vertegenwoordiger van de provincie Luik aangetreden. Er zijn daar trouwens niet veel reuzen en deze hier is een tamelijk recente: 1950.

Het is een volbloed Waal: **Djosef Li Ripiqueu** (=Joseph le repiqueur, de bloemist) uit **Tilff** op de Maas. Een joviaal lachende tronie, realistisch geboetseerd, een traditionele draagpop. Strooien hoed, scheef op zijn lustige kop, zakdoek met witte bollekens, wit hemd, blauwe schort, zwarte rok, alles naar de geijkte regels. Maar wat uitzonderlijk en interessant was, waren de « **Porais Tilffois** », de Tilffse preien, die er hun rondedans rond hielden. Een uitbeelding van de preiplanten — witte overall en een de-groene-opgaandebaren-goed-nabootsend hoofdversiersel — die zeer geslaagd was. Djosef en zijn dansers hadden sukses.

Kwamen dan — nummer 49 — statig in de rij aangetreden de reuzen van de « **cité royale** » zoals ze zich trots heeft bijgenaamd, van **Doornik**. Het eerst komt aan de beurt **Reyne Tournai**, de verpersoonlijking van de Waalse Scheldestad. Ze is getooid met de gekanteelde stadskroon en haar lange hermelijnen zware mantel staat prachtig te midden van de groep edellieden, burgers en gildesvlaggen, die haar omringen. Dan komt de Frankische Koning **Childerik** aangestapt. Ze zijn in Doornik verre van vergeten dat zijn graf met al de gouden schatten op hun grondgebied werd ontdekt. Met zijn hoge gevleugelde helm op zijn in-lange-blondvlechten-neerhangende haren en zijn even indrukmakende snor komt de Merovingische koning in volle wapenrusting als een te duchten personage voor.

De derde koninklijke figuur, die voorbij komt getreden is niemand minder dan **Lodewijk de Veertiende**, de Franse zonnekoning, dezelfde die door onze mensen uit de Westhoek Pietje Quatorze werd genoemd, maar wie hier, nadat hij de stad op de Spanjaarden had veroverd, een triomfantelijke intocht te beurt viel. En die nu met de koningskroon op de lange, zwarte krolvlechten en met een brede blauwe mantel getooid nog immer de gunsten en eerbewijzen mag in ontvangst nemen. De vierde draagpop is een krijgshaftige dame: **Christina de Lalaing**, prinses van Espinoy, die de stad in de 16^e eeuw reeds had verdedigd en als plaatselijke heldin zeer wordt vereerd. Zij verschijnt blootshoofds in een glimmend harnas gesnoerd, de strijdbijl in de krachtige hand. Volgen, nog steeds tot de groep Doornik behorend, twee destijds populaire personages door Jan en Alleman in de stad gekend. **Sarragos** of **Collet Rouge**, een stumperd, die ver-eeuwigd werd en zijn reuzegemalin, die men **Ch le Vert** heeft genoemd. Natuurlijk naar de desgekleurde kledingstukken. En dan eindelijk een andere straatfiguur, een dwerg veeleer, tot reus

uitgegroeid: L o u i s XVIII. Niet de Franse koning dus, maar zo luidde, 'k weet niet waarom, zijn feitelijke toenaam. Hij draagt een grote zwarte hoge hoed. In Gent had hij zijn evenknie in Mik-mak-mee, eveneens een straatfiguur, die, juist zoals de pas voornoemde, zijn kost verdiende met porselein en postuurkes te herstellen (7).

De Waalse Scaldisstad evenals Gent, haar Vlaamse evenknie, waren beide met een zinrijke reeks reuzen vertegenwoordigd. Maar die van Doornik krijgen nog een puntje vóór, omdat ze zo goed kunnen dansen.

Stippen we hierbij als anekdote nog het volgende aan. De reus Louis XIV wordt door die van Doornik, misschien met opzet, zo non-conformistisch voorgesteld dat vele hem te Rijsel niet hebben herkend en hem met zijn jong uiterlijk en zijn zwarte lokken voor een lief... reuzinnetje namen! Een krant publiceerde zijn foto met als onderschrift « Reyne Tournay ».

Hierna kwam een groep uit **Leuze** « Les Vrais Wallons » met o.m. wat genoemd werd « Le bébé Bon-Air », een wicht met een monsterwaterhoofd en in een kinderwagen voortgestoten. Het is onder geen enkel voorwendsel onder de reuzen te rangschikken. Ze voerden ook nog min of meer als reuzedier een Waalse Haan mee.

Waals-Brabant komt dan aan de beurt met het beroemde trio van **Nijvel**. L' A r g a y o n, de reus; l' A r g a y o n n e, de reuzin en het kind L o l o. Die hebben al een hele geschiedenis achter de rug. Ze zijn aanhangers van de lange sianke lijn. L'Argayon is een hoge slungel met een lange groene frak boven een geel ondervest. Opgekrulde grijze snor en een steekhoed op zijn grijze pruik. L'Argayonne heeft een gebloemde rok met gele panniers en een plat hoedje op haar blonde lokken. Lolo, lijkt de meeste van zijn soort, is geheel in 't wit en heeft een valhoedje op. Vorenaan de groep reed het traditionele « Cheval godet », of wippelpaardje.

Vermelden we ook even dat l'Argayon en l'Argayonne niet voor de eerste maal in de straten van Rijsel defileerden, want ze waren er bij toen in 1892 een cavalcade werd ingericht, die 25 reuzen bijeenbracht.

Onder nummer 52 schreden de enige Nederlandse deelnemers aan dit Rijsels reuzenkonvent naar voren. Ze stamden uit **Venlo**, Nederlands Limburg. Traditionele draagpoppen, die ook reeds een hele geschiedenis te vertellen hebben, maar die, naar ik vermoed, nog nooit zover van huis zijn weggeweest. Tussen al hun collega's slaan zij een goed figuur. V a l u a s, de reus, ziet er zo wat uit als een « Suisse » uit de oude tijd met een zwarte steekhoed met kokarde, een dwarssjerp met gekwaste degen er aan vastgehecht en in zijn rechterhand een hellebaard; zijn livrei is groen. Zijn vrouw G e e r t r u i draagt, als ik me goed herinner, een lang gebloemd kledingstuk. De reuzen zijn de eigendom van de « Akkersmangilde », een schuttersmaatschappij en deze ridders van de handboog stapten achter hunne reuzen fier en netjes in 't gelid op. Allen deftig in het zwart. En vooraan, midden in de eerste rij de schutters-

(7) Een suggestie: Mik-Mak-Mee en Kokedie, dat waren nog twee figuren, die aan de Gentse reuzengroep zouden kunnen worden toegevoegd.

koning met zijn beparelde koningskroon op het hoofd en omhangen met zilveren schilden, die zowel zijn rug als zijn borst bedekten. Hij had veel bekijks.

Waver, eveneens Waals-Brabant, heeft als reuzen: *Jean*, *Alice*, en *Le Maca*, de « bourgeois de Wavre », die allen, naar me docht, van een metalen kevie waren voorzien. Deze gevlochten uit teenwilgen blijken me toch nog altijd het meest te verkiezen.

En dan trad het reuzenpaar van **Wetteren** naar voren. *Goliath*, de edele, martiale en toch goedge figuur. Een prachtig gebeeldhouwde kop. Glanzend harnas, grote mantel. En zijn vrouw al even sierlijk uitgedost. Twee, die overal waar ze komen, de bewondering afdwingen. Ik kon met genoeg vaststellen hoe zij door hun begeleiders in de puntjes worden verzorgd. Ik zag toevallig hoe na de optocht ze behoedzaam werden onttakeld en deel voor deel in de daartoe geeigende kisten werden opgeborgen. Zo hoort het. Wat een verschil met die andere reuzen — ik weet niet van waar ze waren — die ik naderhand onze wagen op een open kamion voorbijsnorren zag. Er zo maar nonchalant op neergelegd en vooruit er mee! Dat pleziertochtje op « les pavés du Nord » zal hun karkassen deugd gedaan hebben. Ze schokten, maar 't was heus niet van de pret!

Ieper, dat thans aan de beurt komt, is hier in de optocht zelf met zijn reus *Robrecht de Vries*, die in 1948 werd geboren en ongeveer 6 meter hoog is, vertegenwoordigd. Zijn andere reus, de grootste van ons land, *Goliath* (7,50 m) zou, zoals hoger gezegd, ook in Rijsel aanwezig zijn geweest en heel die tijd met een andere Westvlaamse *Goliath* voor tapisserie hebben gespeeld op de Place de la République. Ik heb het niet gezien. Een kleine anekdote kan hier wel aan toegevoegd: in al de aankondigingen van de stoet, die ik heb gezien, stond deze reuzeman vermeld als « Robert de Vrière »? Ook liepen Ieperse katten, een vijftal, in de stoet mee.

Als laatste reuzegast komt onze reus uit **Poperinge** aangestapt, neen ook weer al niet. Ook *Cyrus*, die in 1947 als draagpop werd geboren, is door de moderne reuzenverlamming aangetast. Een aanstekelijk iets die ziekte. Hij laat zich immers op hulpwielen voortrijden. *Cyrus* is van de breedgeschofte soort. Draagt een soort tulband, een met hermelijn afgeboord bovenkleed en houdt in zijn rechterhand een met een gepinde bol versierde staf. Een maarschalkstaf of zo iets? Wat zijn kostumering betreft rood vest, gele mouwen, zwarte gordel. *Cyrus* kan knikken met zijn kop.

En eindelijk tot slot van dit festival komen de Rijselse gastheren zelf aan de beurt. Ze zijn voorafgegaan door « Les Grosses Têtes », een grote groep van dwergreuzen. Een wriemelende bende met alle mogelijke en onmogelijke misvormde, grinnikende of grijnzende karnavaleske koppen. Volgden dan de twee oude glories van **Rijsel**, de vijandige gebroeders voor de gelegenheid verzoend. Reus *Phinaert* (Finhard) en *Lydéric* (Liederik de Buk). Ook zij verschenen in een vernieuwde gedaante en het was me een ontgoocheling te zien dat ook zij van het voetgangers- naar het hippo-nisch tijdperk hadden overgeschakeld. Elk op een platte rollewagen door een wit paard getrokken. Liederik de forestier kwam

het eerst aan de beurt : lang wit gewaad, sierlijke blauwe mantel en een in top breed-gevleugelde helm. Op de rechtervuist houdt hij een valk, zijn linkerhand steunt op het gevest van een zwaar zwaard. Hij wordt gevolgd door Phinaert. Een grimmig personage met volle zwarte baard, zware wenkbrauwen, draagt hij boven zijn kleed een maliënkolder en is ie met een grote groene mantel getooid. Zijn linkerzijde beschermt hij met een groot gepunt schild met een Noors drakenfiguur beschilderd, terwijl hij dreigend in zijn rechterhand een zware strijdbijl houdt omklemd.

Om dan uiteindelijk de stoet af te sluiten, werkelijk als met een mobiele scherm, kwam de wagen van Gambrinus, zoals ie sinds 1851 de traditionele eindfiguur van de Rijselse optochten schijnt te zijn — « Le Bacchus flamand couronné de feuilles de houblon » zegt een programmabrochure uit 1926, die aan zijn eerste verschijnen in « Les Fastes de Lille », zeventig jaren vroeger, herinnert. Zijn dikbuikige groene figuur, scheerlings op een ton gezeten, beheerst zijn wagen in de volle breedte. Natuurlijk houdt de ouwe baas zijn traditionele pot schuimend bier in de hand.

In totaal hadden dus 107 reuzen de Rijselse uitnodiging bevestigend beantwoord.

Onder deze 107, telde men 24 Franse, 81 Belgische en 2 Nederlandse reuzen.

Wat de Franse reuzen betreft, kwamen er 17 uit het Département du Nord, het oude Frans-Vlaanderen en Frans-Henegouwen, 6 uit Pas de Calais, het oude Artezië, en één uit de Somme (Doullens), dat trouwens zeer dicht bij de grens van het Pas de Calais-departement is gelegen.

Wat de Belgische reuzen betreft — de overgrote meerderheid van de gedelegeerden op de conferentie — waren er 53 Vlaamse reuzen en 28 Waalse, als we die van Belgisch Komen en van Moeskroen — zeven in het geheel — nog bij deze laatste rekenen.

Al de Belgische provincies waren vertegenwoordigd, behalve de provincie Antwerpen; zelfs de aan-reuzen-arme gouwen, zoals Luksemburg (Aarlen) en Luik (Tilff) waren elk met een exemplaar vertegenwoordigd. De provincie, die er het meeste opleverde, was West-Vlaanderen met haar 35 reuzen. Zij was ook het dichtstbijgelegen.

Onder de door deze laatste groep afgevaardigde reuzen vormden de vissersreuzen der kust — ze waren met zijn veertien — een specifieke groep, die zich wat op afstand scheen te houden van dat would-be kapersnest, De Panne. Tuinboeren — allemaal sympathieke kerels — waren er drie: Doullens, Tilff en St. Omer. Vermelden we nog een viertal met de voormalige landse dracht — blauwe kiel of sarrau — Arlon, Hasselt, Hazebroek en ook Fr. Komen — naast een paar mijnwerkers Sin-le-Noble en Denain, en dan zijn we met de sluismeester van Bapaume en de lintwever van Frans-Komen aan het einde gekomen van de uitgebeelde min of meer moderne plaatselijke beroepen of ambachten.

De voorkeur schijnt nog in vele gevallen te gaan naar figuren uit de romantiek : Ridders en graven, Keltische of Germaanse stam-

figuren, militairen, zowel uit de Romeinse als uit de latere periodes.

Behalve voor de kuststreek, was er beslist een grote verscheidenheid aan inspiratiebronnen vast te stellen.

Maar wat, vooral voor de Franse reuzen, opvalt is de veldwinnende manier om de giganten op allerhande gerij te laten voorttrekken: zoals voor die van Calais, Doullens, Duinkerken, Sin-le-Noble, St-Omer, Roland van Hazebroek, Rijsel (Phinaert en Lyderic); zelfs zijn er die helemaal, laat ons zeggen, geboetseerde, stijve figuren geworden zijn als die van Kamerijk, Belle, Arras, Malo-les-Bains en de Cambrinus van Rijsel. Dat maakt een totaal van 16 op die 24 aanwezige Franse reuzen, of de twee-derden, wat zeer veel is.

En dan vernoem ik nog niet eens die van Bapaume, die zich lijkt trouwens de Hèlléchsman van Arlon of de Cyrus van Poperinge wel in principe door voetgangerskracht, onder in de kevie aangebracht 't zij door stuwen of dragen, laat voortbewegen, maar waarvan die kevie toch op wielkens voortrolt, wat dat typisch, elastisch beweeg aan een uit-teenwilgen-vervaardigde-reuzepop eigen en dat haar charme uitmaakt, te niet doet.

Behalve deze twee laatstgenoemde en de wagenreus van Moeskroen waren al de aanwezige Belgische, en ook de twee Nederlandse reuzen, gelukkig, nog traditionele draagpoppen.

Aan te stippen valt dat er nog niet vele reuzen zijn, waarvan de hoofden kunnen bewegen. Het waren enkel de reuzen van Bapaume, Calais en St. Omaars in Frankrijk, de beide reuzen van Kortrijk, en dan die van Poperinge, die kan knikken. Alleen die van Arlon kan spreken.

Wat Côme l'Atrébate van Arras betreft, die kan niet zijn kop, maar wel zijn met een speer gewapende rechterarm bewegen.

Wat de burgerlijke stand van de reuzen betreft, valt het op dat er onder die 24 Franse reuzen er zich slechts drie koppels voordoen, toevallig drie steden met de beginletter C, Calais, Cambrai en Comines, al de andere 16 zijn eenzaten, waaronder 15 heren en één jonge dame, La belle Roze van Ardres. Reuze Papa van Duinkerken is wel gehuwd geweest. Die van de editie 1840 kreeg een reuzin in 1848 en die was nog wel volgens de legende afkomstig uit Gent. Ze overleed, zoals haar gemaal, in 1940. Hij werd reeds tot nieuw leven geroepen. Zij (nog?) niet.

In de bladen kan men van tijd tot tijd lezen dat de aankomende mensengeneratie hoger van gestalte is dan die der vele voorgaande. Gevolg van betere levensstandaard, sport, hygiëne en dergelijke dingen meer. Bij het reuzengeslacht schijnt het juist andersom te gaan. De jongere generatie is kleiner en de oudere, kerels als bomen, 8 en 10 meter hoog verdwijnen uit de circulatie en zijn veroordeeld tot de rol van muurbloempjes.

De reuzenschouw van Rijsel 1956 was interessant om de toestand van een deel van het huidige reuzendiet te overzien.

Het weze ten slotte vermeld, en dat zal de folkloristen ook belang inboezemen, dat al de reuzen die te Rijsel aanwezig waren werden gefotografeerd en dat van elk van hen een fiche werd opgemaakt,

die in de archieven van het Museum voor Folklore te Rijsel zullen worden opgeborgen.

De schaal van de Gouverneur van West-Vlaanderen, een prachtig keramiekbord, waarop een reuzenpaar staat afgebeeld, werd verdiend aan Reuze-Papa van Duinkerken toegekend. Ze werd hem te Duinkerken zelf door de vertegenwoordiger van de Heer Gouverneur, bestendig-afgevaardigde Smissaert, die o.m. vergezeld was van een paar van zijn collega's, de h.h. Loncke en Gillon, op Donderdag, 5 juli 1956 overhandigd.

De heer Asseman, maire van Duinkerken, omringd van zijn adjoints, en andere genodigde personaliteiten, onder wie de heer Lourdel, adjoint van de maire van Rijsel en inrichter van de reuzenstoet, nam namens de reus de ereprijs in ontvangst. Daarna begaf zich gans het gezelschap naar het plein vóór het stadhuis, waar Reuze-papa op zijn strijdwagen te wachten zat en haalden de heren vertegenwoordigers van « Westtoerisme », de toeristische organisatie van de Provincie West-Vlaanderen, een decoratie te voorschijn naar het formaat van de vereremerkte en spelden die op de brede borst van Reuze-papa.

Jos. VERMEULEN.

Zanten

RAADSELS UIT WAREGEM.

- 1) Wat is er meest nodig in de wereld en waar wordt er meest de zot mee gehouden?

't Water.

- 2) 't Is iets schone
En 't draagt een blauwe krone,
En 't werd dan oud en stijf
En 't krijgt veel stokken op zijn lijf.

't Vlas.

- 3) Mijn werk wordt onder de voeten getrapt en in de modder gestampt en toch kan men mij niet missen.

De Schoenmaker.

J. V.

Internationaal Studiecomité betreffende de Ommegangsreuzen

Verslag over de Studiedagen te Bergen (25-27 mei 1956).

Het Studiecomité betreffende de ommegangsreuzen in het Noorden van Frankrijk, België en Nederland kwam in 1954 tot stand te Douai met het doel het opzoekingswerk te coördineren. Het hield zijn eerste studiedagen te Bergen van 25 tot 27 mei 1956 onder het dubbel beschermheerschap van de stad en van de Nationale Commissie voor Folklore, verenigde Vlaamse en Waalse afdelingen.

Behalve uit de leden van het Uitvoerend Comité (H.H. Claude Malbranke voor Frankrijk, René Meurant voor België en Mr. P. L. J. M. A. Müller voor Nederland), bestond het inrichtend comité uit de H.H. M. A. Arnould, conservator van de Openbare Boekerij van Bergen, A. Marinus, vertegenwoordiger van de Waalse afdeling van de Nat. Comm. Folkl. en de E.H. A. Viaene, afgevaardigde van de Vlaamse sektie van dezelfde commissie.

De heren Arnould, Marinus en Meurant ontvingen van af vrijdagochtend in het Maison Léon Losseau, goedwillig ter beschikking gesteld van het inrichtend comité, miss V. Alford van het English Folk Dance and Song Society; mej. H. Trémaud, van het Musée National des Arts et Traditions Populaires, Parijs, de H.H. J. Guillouet, conservator van het museum van Douai; P. Lefrancq, archivaris-paleograaf te Valenciennes; Prof. Dr. R. Foncke, voorzitter van de Vlaamse afdeling van de N.C.F. en Mevr. Foncke; de H.H. J. Pieters, lid van voornoemde afdeling; F. Rousseau, voorzitter van de Waalse afdeling van de N.C.F.; A. Bertrang, E.P. Fouss, J. Roland en J. Vandereuse, leden der voornoemde sektie; de heer Daem, Professor Dr. P. De Keyser en Mr J. Vermeulen van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen en mej. A. Vermeulen.

's Namiddags, heet Prof. Arnould de deelnemers welkom en schetst in 't kort het programma van deze studiedagen. Mededelingen en bespreking zullen om het even in het Frans of in het Nederlands geschieden, een samenvatting zal in de tweede taal worden gegeven. De heer Vermeulen zal de vertalingen op zich nemen. De heer Meurant deelt dan de verontschuldigen en de

wensen mede van de personaliteiten die niet naar Bergen konden komen : de h. K. Beitzl, te Wenen; Mgr. L. D  trez, voorzitter van « Comité Flamand de France », te Rijsel; Mlle C. Leroy, te Arras; de heren G. H. Rivier  , conservator van het Musée des Arts et Traditions Populaires te Parijs; J. H. V. M. Hansen, te Roermond; Broeder Herman Joseph, te Arnhem; de H.H. Math. Kemp, te Maastricht; Dr. P. J. Meertens, directeur van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen, te Amsterdam; Dr. Wim Roukens, directeur van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem; L. Crick en Dr. K. C. Peeters, van de Vlaamse afdeling van de Nat. Com. Folk.; G. Smets en S. Xhayet, van de Waalse afdeling van dezelfde commissie; Dr. C. De Baere; de Eerw. Heer R. Hanon de Louvet; F. Van Es, voorzitter van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen; professor L. Verriest en de Heer F. Verstreken. De secretaris vraagt ook de afwezigheid van de heer Malbranke en van Mter M  ller te willen verontschuldigen. Hij trekt even de aandacht op het feit dat, dank zij de vriendelijke tussenkomst van Mr. Bavi  re, voorzitter van de « Société d'Agriculture, Sciences et Arts de Douai » de municipaliteit zo welwillend is geweest haar film « Gayant, renaissance des géants de Douai », door M. Maurice Lefebvre in 1954 verwezenlijkt, ter beschikking van het Comité te stellen. Hij dankt tevens het Commissariaat-Generaal voor het Toerisme, die de film « Het Ros Beiaard », productie Gerard De Boe, realisatie Jean Cleinge ons in bruikleen heeft gegeven. Eindelijk spreekt de Heer Meurant de erkentelijkheid van het Comité uit tegenover de stad Bergen, de beheerraad van het « Maison Losseau », de oudheidkundige kring van Bergen en de beide sekties van de Nat. Commissie voor Folklore, waarvan het patroonschap het welslagen van deze studiedagen heeft verzekerd.

De secretaris verzoekt Professor Foncke het voorzitterschap te willen waarnemen. Deze opent daarop de eerste werkbijeenkomst en stelt voor de bespreking over het algemeen verslag, dat aan al de deelnemers werd toegestuurd, naar de volgende dag te verzenden en eerst de mededelingen te aanhoren van de heren P. Lefrancq en P. Gorissen.

De heer Lefrancq draagt zijn zeer gedocumenteerde mededeling over « een reuzenkongres te Valenciennes in 1910 » voor. Na de felicitaties van de president, begon de bespreking. Dh. Guillouet merkt op dat het hier om een waarachtige inventaris gaat van de reuzen in 1910, die verschillende gebeurtenissen van een recent maar

reeds vergeten verleden op punt stelt. De heren Rousseau en Meurant komen tussenbeide in verband met de optocht te Brussel in 1890. En, waar de h. Lefrancq nadere inlichtingen wenst in verband met « Bedelreus » (géant aumonière) die er in voorkwam, wijst de heer Meurant er op dat zijn volksnaam « Schelewip » is, hetgeen Prof. Foncke in verband brengt met het kinderrimpje « Schelewip, schelewap, schele koekebak ». Mademoiselle Frémaud vestigt er de aandacht op dat in 1935 een « Binbin » uit de reuzen van Broekburg is geboren. Er wordt over de betekenis van die naam gediscussieerd en over de redenen van het verschijnen van Binbin te Valenciennes. Eindelijk deed miss Alford het verschil uitschijnen tussen de Belgische en Baskische huppelpaardjes en de Engelse hobbyhorses.

Dan neemt de heer Gorissen, archivaris te Ronse, die juist de zittingzaal binnentrad, het woord. Hij leest zijn mededeling over « Le Lumeçon de Renaix »⁽¹⁾ voor. Naast de met salvo's begeleide militaire parade bestond er in de XVIIIe eeuw te Ronse, een « slek-kentrek » (het is te zeggen een « lumeçon ») van zotte maagdekens die, volgens de Heer Gorissen, niet als een parodie mag beschouwd worden, maar die met een oude heidense ritus moet verwant zijn. De heer Gorissen brengt dit in verband en vergelijkt het met een andere spiraalvormige figuur, die een optocht uit de Pinkstercyclus afsluit, namelijk de « Carôcole » van Gougnyes.

Nadat Prof. Foncke de steller van deze bijdrage heeft gelukgewenst, worden verscheidene meningen vooruitgezet over de betekenis van het woord « lumeçon », door miss Alford, de heren Marinus, Rousseau en Guillouet. De heer Roland vat samen : sinds de XVIIe eeuw betekent « limaçon » een militaire parade. Wat de « Carôcole » van Gougnyes betreft, die is maar zeer onlangs te voorschijn gekomen en ze is slechts de aan de « marcheurs » van de plaats eigene manier om kermis-dinsdag te vieren : ze lopen de een na de andere « à la queue leu leu » en steken duizend dwaze toeren uit. Dan ontstaat een discussie tussen de heren professoren Foncke en De Keyser om te weten welke betekenis er aan de « zotte maagdekens » dient te worden gegeven. Zijn het maagdekens, werkelijk «dolle» meisjes of zijn het de « dwaze » maagden uit de Heilige Schrift? Geen enkel gegeven is voorhanden dat toelaten zou de knoop door te hakken.

Na de zitting, brengen de deelnemers een bezoek aan enkele zalen van het stadhuis, het « Maison de la vie Montoise », de stede-

(1) Deze mededeling zal in de « Vie Wallonne » verschijnen.

lijke Bibliotheek, waar een belangrijke tentoonstelling van iconografische documenten betreffende de «Lumeçon» te hunner intentie werd ingericht en eindelijk de prachtige tentoonstelling « Geschiedenis van de Drukkunst ». Bij al deze bezoeken wist de heer Arnould met evenveel kennis als minzaamheid de passende uitleg te verstrekken.

De congresleden vonden mekaar 's avonds om 8 uur terug in het restaurant Dupuis, waar ze werden vervoegd door de heer R. Pinon, van de Waalse sektie van de Nat. Commissie voor Folklore en Mevr. Pinon; de heer Motte, stadssecretaris, die de heer Burgemeester verhinderd, vertegenwoordigt en de heer Coppée, voorzitter van de Oudheidkundige Kring, vereren met hunne aanwezigheid dit democratisch maal, waarbij de tafelgenoten de gelegenheid hebben om een waarachtige « escavêche montoise » te verorberen.

De zaterdagochtend, nemen ook nog de Eerw. H. A. Viaene, en de heren M. de Meyer en H. Jamar, leden van de Vlaamse afdeling van de Nat. Commissie voor Folklore, zowel als Mevr. de Meyer, deel aan de werksitting, die door de heer Guillouet wordt voorgezeten. Deze stelt niet zonder genoeg vast dat het Studiecomité, dat in zekere mate ontstaan is door toedoen van de « Société d'Agriculture, Sciences et Arts de Douai » wel springlevend is en zich aan het internationalizeren is. De voorzitter stelt vast dat in België meer dan in Frankrijk het geval is, de folkloristen zich aan de reuzen gelegen laten niet enkel als element van lokale geschiedenis dan wel als deel uitmakend van een algemene traditie. Dan verleent hij het woord aan miss Alford, die haar zeer opmerkenwaardige mededeling voordraagt over « De Ommegangs- en andere reuzen in Engeland ».

Na miss Alford bedankt te hebben, verklaarde de heer Guillouet de bespreking voor geopend. Zoals Prof. De Keyser het doet opmerken, verplicht ons deze mededeling de opvatting over de mogelijke Keltische oorsprong van de Engelse reuzen te herzien. De heer Vermeulen herinnert er aan dat men de namen Gag en Magog (Gag magoet) in de Bijbel aantreft en dat anderzijds de eerste Engelse reus, die van Londen, Gag-magog heette. Wat betreft de reusachtige figuren in het gazon van de Gagmagog Hills, signaleert de h. Meurant dat Morris Marples⁽²⁾ de mening meedeelt van een Engels oudheidkundige uit de tweede helft van de XIXe eeuw, volgens dewelke men in de teksten van Strabo en van Caesar aangaande de Keltische offers, de beschrijving zou moeten zien van

(2) *White Horses and other Hills Figures*, London, 1949, pp. 192-193.

een omheining met menselijke gedaante door wijmen omsloten en niet die van wijmen mannequin. Wat het zwartgemaakte aangezicht aangaat van de reus Sint-Kristoffel van Salisbury, doet Prof. De Keyser opmerken dat de enige traditionele Belgische reus waarvan het aangezicht zwart is, de « Indiaan » van Dendermonde is.

Vervolgens geeft de heer Vandereuse kennis van zijn mededeling over « Les Géants en Carolorégie », de reuzen in de streek van Charleroi. Het gaat om reuzen van jonge datum, waarover de auteur een zeer volledige documentatie heeft bijeengebracht. De heer Guillouet wenst hem geluk en onderlijnt dat men hier voor een ander aspect van het reuzenvraagstuk staat.

Een vraag die zich stelt, is deze : maken deze reuzen deel uit van de folklore? De heer Meurant vestigt er de aandacht op dat in de meeste gevallen het hier gaat om spontane scheppingen van het volk. Dhr Fouss, anderzijds, zich steunend op wat te Virton is gebeurd, onderlijnt het artificieel karakter van sommige jonge reuzen en vraagt zich af : Is dat nu nog Folklore (volkse overlevering — uiting van de volksgeest)? Mevr. Foncke herinnert er aan dat zo Mevr. de wed. V. de Meyere onlangs reuzen aan de gemeente Oostduinkerke schonk, het tengevolge van een rivaliteit was die omwille van de reuzen tussen deze gemeente en Koksyde bestond. Prof. De Keyser is van oordeel dat de recente reuzen tot de Folklore behoren en dat men er in alle geval de lijst moet van opmaken. Het volk, ten andere vervolgt Prof. Foncke, is niet alleen het vulgum pecus. En de heer Marinus legt er de nadruk op dat de huidige reuzen van Brussel wel traditioneel zijn, alhoewel ze maar uit de XVIIIe eeuw stammen. Ten slotte bewijst de heer M. Pinon hoe de Folklore hier haar rol van getuige van de volksgeest vervult en waarom de reuzen uit de streek van Charleroi tot de Folklore moeten gerekend worden. Te Charleroi stellen de reuzen Djean en Djène het volmaakte gezin voor. Het voorwendsel om hen in 't leven te roepen is de terugkeer geweest van uitwijkelingen.

Indien te Jumet een glasblazer wordt uitgebeeld, een spijkersmid te Fontaine l'Evêque, is het omdat de ambachten, bij het terugwijken, symbolisch worden. Wij staan hier voor een aspekt van de nijverheidsfolklore, het is een zeker heimwee naar het ambacht dat het idee van reuzen doet uitbotten. Prof. De Keyser onderlijnt dat de reuzin Marianne (Borinage) wel degelijk de profranse geestesgesteldheid van de plaatselijke bevolking weergeeft. Tot besluit, is de meerderheid van de vergadering het daarover eens, dat men al de recente reuzen moet optekenen, doch de heer Fouss

blijft bij zijn mening dat men niet bevestigen kan of die reuzen eens deel van de Folklore zullen uitmaken.

Ondertussen is de heer P. Leroy, bibliothekaris van de Société d'Agriculture, Sciences et Arts van Douai, tot grote ontlasting van de inrichter de zittingszaal binnengetreden : de heer Leroy, inderdaad, brengt de film van Gayant mede, die de toldiensten maar geen vergunning wilden afleveren om de Belgische bodem te betreden.

De heer Rousseau beschrijft ons dan de geschiedenis van de Reuzen van Namen. Zijn zeer verdoorgedreven opzoekingen bevestigen en vervolledigen de inlichtingen, die ons, reeds meer dan een eeuw geleden door Borgnet werden verschaft. Ze brengen aan het licht dat deze geschiedkundige niet al de documenten, waarover hij beschikte, heeft geraadpleegd.

Nadat hij de heer Rousseau voor zijn zo doorgronde studie heeft bedankt, wordt door de heer Guillouet de vergadering geheven om aan de deelnemers de gelegenheid te geven tegenwoordig te zijn bij de erewijn hun door het Stadsbestuur in het stadhuis aangeboden. Zij werden er ontvangen door de heer Senator Leclercq, schepen van Schone Kunsten, die omringd van de leden van de gemeenteraad en van enkele Bergse personaliteiten, hun het welkomwoord toestuurt. Dhr Marinus antwoordt in naam van het inrichtend comité en Mr Lefrancq in naam van de genodigden.

Bij de opening van de laatste werksitting, die door de heer Rousseau wordt voorgezeten, leest de E.H. A. Viaene zijn voortreffelijke mededeling «De Reus en de Draak in de ommeegang van Tuindag te Ieper 1585-1594»⁽³⁾. Zijn opzoekingen in het archief laten aan de auteur toe te bewijzen dat de bewuste Reus en die bewuste Draak, die de stadsrekeningen voor het eerst in 1683 vermelden, reeds vóór 1578 uitgingen. Wat meer is, een niet gedagtekend handschrift, maar zonder enige twijfel van het begin van de XVIe eeuw, reeds door Diegerick aangehaald, onthult dat op dat tijdstip de reus en de draak te Ieper bestonden.

Nadat de heer Rousseau de Eerw. Heer Viaene heeft bedankt, vraagt Prof. De Keyser zich af of niet een zeker reuzentype het Ieperse volk zou symbolizeren. Een lezing van het Vlaamse reuzelied bevestigt, zegt hij, dat «wij van reuzen afstammen». Wat verschillende tussenkomsten uitlokt van de heren Pinon, Rousseau en Lefrancq, die er aan herinnert dat namelijk in Douai, vóór het vervaardigen van de reus, beenderen in de grond zouden zijn

(3) Verschenen in «Bieckorf», Brugge, 57e jaar, 1956, blz. 149-154.

gestopt om het geloof te doen ingang vinden aan het bestaan van reuzen in het verleden. En M. Guillouet bevestigt dat de inwoners van Douai dikwerf Gayant hun « grand père » noemen.

Daarna wordt het woord verleent aan de heer Meurant, die de mededeling voordraagt van de Heer Klaus Beitzl over « Les masques de géants processionnels en Autriche ».⁽⁴⁾

De heer Rousseau vraagt aan de secretaris de felicitaties aan de auteur over te maken voor zijn werk, dat een revelatie was.

Prof. De Keyser vestigt de aandacht op de dubbelzinnigheid van het woord « masker » door de heer Beitzl gebruikt. Mej. Frémaud merkt op dat het gebruik van deze term misschien te wijten is aan het feit dat de heer Beitzl, die naar Frankrijk was gekomen om de maskers te bestuderen, door de heer Rivière in de richting van de studie der ommegangsreuzen werd geloodst. Prof. De Keyser onderlijnt ook de menigvuldigheid van reuzen Samson — dubbelganger van Goliath — die geen reuzenfamilie heeft en die de Tiroler schuttersverenigingen voorafgaan. Is dat soms buitenlandse invloed? Men weet dat de Capucijnen in Oostenrijk Spaanse geplogenheden hebben binnengebracht onder andere herdersspelen op Kerstdag (« Hirtenschlaf »)⁽⁵⁾. Doch een Samson kent men in Spanje niet, waar de reuzen Moorse of Kristelijke koningen zijn, doch zonder reuzenfamilie. De heer Meurant vestigt er de aandacht op dat een Filistijnse reus op het einde van de XVIde eeuw in de processie van Corpus Christi te Barcelona aanwezig was. Dat, aan de andere kant, Mitterwieser⁽⁶⁾, die de processies in Beieren heeft bestudeerd er dezelfde verbeeldingen heeft tegengekomen als in de Nederlanden (St. Barbara, St. Sebastiaan, St. Kristoffel, enz.), dieren in papiermâché — draken o.m. — zowel als reuzen, waaronder Goliath, deze laatste op het einde van de XVIe eeuw.

De vergadering gaat dan over tot het onderzoek van het algemeen verslag. De heer Lefrancq is van oordeel dat de term « géant processionnel » zou kunnen laten verstaan dat er een exclusieve zou bestaan tegen de reuzen, die aan geen godsdienstige processie deelnemen. Zou het niet beter passend zijn « ommegangsreuzen » te vertalen door « géants de cortège »? Nadat Prof. Foncke gepreciseerd had dat de ommegang het profaan of burgerlijk gedeelte van de processie was, stelt de heer Pinon voor — wat werd aanvaard — de

(4) De heer Beitzl komt zoëven een proefschrift te verdedigen over de Ommegangsreuzen in het Noorden van Frankrijk.

(5) L. Kretzenbacher *Frübarsches Weihnachtsspiel in Kärnten und Steirmark*. Klagenfurt, 1952.

(6) A. Mitterwieser. T. Gebhard. *Geschichte der Fronleichnamsprozession in Bayern* München, 1949.

kwesties van terminologie naar de eerstvolgende studiedagen te verzenden.

De heer Vermeulen deelt dan zijn bronnen mede, die hem toelieten het bestaan van reuzen te Gent in het jaar 1600 te bevestigen. Het gaat om een beschrijving van de Blijde Intrede van Albrecht en Isabella, gepubliceerd door J. F. Willems, in het « Belgisch Museum » van 1844. Hij deelt verder enkele nadere bijzonderheden mede over reuzen te Gent op het einde van de XIXe en het begin van de XXe eeuw. Ten slotte stelt de heer Vermeulen voor enkele wijzigingen aan te brengen aan de cartografie van de reuzen voor de Vlaamse provincies.

Dhr. Vandereuse doet opmerken dat de reuzen van Charleroi, alhoewel ze niet meer in staat zijn buiten te komen, toch nog altijd bestaan. Hij vraagt ook om enkele verbeteringen aan te brengen op de verschijningsdata van de reuzen uit de streek van Charleroi.

Van zijn kant, raadt Mr. Guillouet aan de bronnen na te gaan betreffende de reuzen van Kamerijk en Kassel. In de XVIe eeuw bestonden er te Arras niets anders dan de « jacquemarts », waarvan de huidige reuzen de verreuzing zijn.

De Eerw. Heer Viaene is van oordeel dat de oude reuzen een stadsfenomeen zijn; op de dorpen vindt men ze niet vóór 1800. Ze kosten duur en ze bestaan meestal daar waar de ambachten zijn georganiseerd. Nadat dhr. Meurant had doen opmerken dat Moorslede reeds in 1633 een draak bezat, trekt de h. Pinon de aandacht op de prent van Breughel « De kermis op het dorp », die een protest is tegen de edikten van Keizer Karel en een synthesis vormt van de dorpskermissen.

Wat het Ros Beiaard betreft, het is in Namen slechts in 1518 met Maugis verschenen. Er wordt er van gewag gemaakt in een opvoering van een mysteriespel. Nadat Prof. De Keyser over de literaire oorsprong van het Ros Beiaard in 't Vlaamse land heeft gesproken, stelt dhr. Arnould vast dat te Dinant in de XVIe eeuw het optreden van de vier Heemskinderen in de ommegang volstonden om de legende te belichamen.

Wat het uitbreidingsvlak van de reuzen betreft, maakt de heer Rousseau de opmerking dat het prinsbisdom Luik slechts drie reuzensteden heeft gekend : Dinant, Sint Truiden en Hasselt, terwijl ze slechts rond 1925 in de provincie Luik voor het eerst opduiken. Is er geen localisatie in de bisdommen geweest?

Door de vergadering worden vervolgens verschillende beslissingen getroffen, waaronder de voornaamste door de sekretaris voor-

gesteld, de uitbreiding van het studiec comité betreft op het nationaal en het internationaal plan. Het hiernavolgende besluit, dat bij gebrek aan tijd niet ter zitting kon worden opgesteld, werd dezelfde avond door een groep deelnemers vastgelegd en naderhand door de deskundigen, die aan de Studiedagen deelnamen, goedgekeurd.

De leden van de studiedagen gewijd aan de ommegangsreuzen, verenigd te Bergen van 25 tot 27 mei 1956, op initiatief van het « Studiec comité betreffende de Ommegangsreuzen in Noord-Frankrijk, België en Nederland »,

Overwegend

de noodzakelijkheid om de vertegenwoordiging van België in de schoot van het Comité uit te breiden, om ze aan te passen aan de etnische dualiteit van het land;

Overwegend, anderzijds,

de noodzakelijkheid om genoemd Comité op het internationale plan uit te breiden;

Nemen het *besluit* :

- 1) de mandaten der huidige leden van genoemd Comité te bevestigen en te verlengen;
- 2) als Belgische afgevaardigden in de schoot van het Comité aan te stellen : Mr J. Vermeulen om het Vlaamse land en dhr. René Meurant om het Waalse land te vertegenwoordigen;
- 3) dhr. Klaus Beitel aan te stellen om Oostenrijk te vertegenwoordigen in de schoot van het Comité;
- 4) te vertrouwen op het Comité om een vertegenwoordiger van het Verenigde Koninkrijk aan te duiden;
- 5) het Comité te belasten betrekkingen aan te knopen met de specialisten van het Iberisch schiereiland met het oog op het bekomen van hun medewerking;
- 6) de aanstelling van dhr. René Meurant als sekretaris van het Comité te bevestigen;
- 7) de huidige benaming van het Comité te vervangen door de volgende : « Internationaal Studiec comité betreffende de Ommegangsreuzen ».

Bevelen aan :

- 1) aan het Comité, de volgende vergadering te beleggen in een Vlaamse gemeente, bij voorkeur bij gelegenheid van een reuzenoptocht;
- 2) aan de Belgische afgevaardigden, één enkele kaart op te maken naar de gegevens vermeld in het algemeen verslag van de sekretaris, alsook volgens de aanmerkingen gemaakt door de deelnemers aan de studiedagen;
- 3) aan het Comité, met het oog op de eerstvolgende vergadering een werkmethode op te maken, die rekening houdt met de reeds bekomen resultaten;
- 4) aan het Comité, de kwestie van de speciale terminologie betreffende de reuzen op de agenda van de volgende vergadering te brengen;

5) aan het Comité, de betrekkingen met de specialisten der landen, die reuzen bezitten en die nog niet in het Comité vertegenwoordigd zijn, te versterken.

Overgaand tot de sluiting van de laatste werksitting, bedankte de h. Rousseau de inrichters en feliciteerde de heer Vermeulen om de merkwaardige wijze, waarop hij de kiese taak van samenvatting en vertaling had waargenomen. Prof. Foncke drukte op zijn beurt de dank uit van de Vlaamse Folkloristen die, zegde hij, zich te Bergen volledig thuis hebben gevoeld.

In de late namiddag had een publieke zitting plaats, ingericht met de medewerking van de Oudheidkundige Kring; de film «Het Ros Beiaard» werd afgerold en in eerste visie in België de prent «Gayant, renaissance des géants de Douai», die op uitstekende wijze door h. Guillouet van kommentaar werd voorzien. Enkele opnamen van reuzendansen, voorgesteld door dhr. Meurant, vervulde het programma.

's Avonds vonden de deelnemers mekaar terug in de collegiale van Sint Waudru, om de plechtigheid van de nederdaling van de rijve bij te wonen. De volgende dag, woonden zij de processie van de Gulden Koets (le car d'or), het gevecht met de draak, de zogenaamde Lumeçon, bij. In de namiddag namen ze afscheid van mekaar en spraken met mekaar af voor de eerstvolgende studiedagen.

Naar het oordeel van al de aanwezige specialisten, waren deze eerste studiedagen een waarachtig sukses, zowel door het aantal deelnemers als door het gehalte van de mededelingen en van de discussies. De wens op het einde van ons algemeen verslag werd voor een gedeelte verwezenlijkt: persoonlijke contacten werden gelegd tussen de vorsers op het gebied van de ommegangsreuzen. Allen dienen we nu te zorgen, dat ze onderhouden en vermeerderd worden.

René MEURANT,
sekretaris van het Internationaal
Studiecomité betreffende de
Ommegangsreuzen.

Vertaling van J. Vermeulen.

Het Vlaamse Volksleven in 1955

BIJVOEGSEL.

I. B. — Kalendergebruiken : April.

1. **Ledeberg**, 3.4.55 : Grote reklaamverkoop. Karnaval- en reklaamstoet.
2. **Kortrijk**, 7.4.55 : « Traditiegetrouw gaat op Witte Donderdag, de grootste dag door voor de Kortrijkse winkeliers. Alle winkels staan op hun best. Zij hebben een enigmoedige decoratieve voorstelling en zijn schitterend versierd met bloemen en planten ».
3. **Mariakerke (Gent)**, 25.4.55 : Vermaarde kermis genaamd « Het Zomerlief ». Voor de eerste maal ook jaarmarkt voor paarden, vee en biggens, begiftigd met 5.500 F prijzen en 20 eremetalen.

II. D. — Levensloop. Gouden Bruiloften, enz.

1. **Wetteren-ten-Ede**, 11.3.55 : Briljanten bruiloft echtelingen Remmery Kamiel-E. Hulstaert. Dankmis. In autotocht naar stadhuis. Ontvangst. Geschenk, erediploma en bladzijde invullen van het « Guldenboek ». Erewijn.
2. **Moerbeke-Waas**, 24.4.55 : Diamanten bruiloft echtelingen Hypp. Foin-De Brabander op de wijk Kruisstraat. Guirlandes en spreuken. Dankmis in parochiekerk der wijk. Daarna in stoet met ruiters, praalwagens naar gemeentehuis (45 min. afgelegd). Erewijn, ondertekening guldenboek. Gebruikelijk geschenk.
3. **Vladslo**, 27.4.55 : Platina kloosterjubileum (70 jaar kloosterleven) van Eerw. Moeder Barbara van de Zusters van het Onbevlekt Hart van Maria.
4. **Wondelgem**, 15.5.55 : Gouden kloosterjubileum van Eerw. Zuster Virginie van de Zusters Maricollen van Waasmunster. Plechtige jubelmis opgedragen door vijf priesters, oud-leerlingen van de jubilarisse. Daarna feestzitting.

II. E. — Levensavond.

1. **Eine**, 28 en 29.5.55 : Uzeke Viaene viert haar 101 jaar. 's Zaterdagavond, wandelconcert door de muziekmaatschappij St. Cecilia, vergezeld door brandweerkorps en door de « Boeren » van de Surkelhoek. 's Zondags, haar verjaardag : bloemen en geschenken. Burgemeester brengt haar een bezoek namens gemeentebestuur.

III. A. — Volksdevotie. Bedevaarten.

1. **Oostrozebeke**, 1.5.55 : Bedevaart te voet naar Halle, 80 km. « Als zij te Halle aankomen, moet het merendeel onder hen gesteund worden, zo afgemat en ten enden krachten zij zijn » (De Gentenaar). Terug per autocar.

2. **St. Baafs-Vijve**, 22.5.55 : Ommegangsfeesten. Stoet naar het borneput-kapelleke, waar dichtbij destijds het dertiendeuws mirakelkruis werd teruggevonden.
3. **Menen**, 12.9.55 : Jaarlijkse bedevaart naar O.L.Vrouw van Dadizele. Vertrek (te voet) om 6.15 u. uit St.-Vedastuskerk. 8 u., mis te Dadizele.

III'. B. — Processies.

1. **Veurne**, 8.4.55 : Nachtelijke Goede-Vrijdagprocessie, zoals dat sinds meer dan drie eeuwen gebeurt. Georganiseerd door de Sodaliteit van de Gekruisigde Zaligmaker, die eveneens (laatste Zondag van juli) de Boetprocessie inricht.
2. **Menen**, 8.4.55 : Goede Vrijdag. Nachtelijke boetetocht voor mannen en jongelingen. Om 8 uur wordt aangezet van uit de dekenale St.-Vedastuskerk. Twaalf kruisen worden op de schoulers mee omgedragen.

III'. C. — Varia.

1. **Oudenaarde**, 26.4.55 : De « Verenigde Politiebeambten der Stad » vierden hun patroon Sint Joris.
2. **Edelare-Kerzelare**, 30.4.55 : Inwijding van de Esplanade — of « de vlakke » zoals de mensen zeggen, — met de zeven staties van de Smarten van Maria en een Piëtabeeld (van A. Servaas).
3. **Leupegem**, 30.4.55 : Plechtige wijding van O.L.Vrouwbeeld voor nieuw Mariakapelleke en optocht met kaarskensprocessie naar de G. Lobertstraat.
4. **Gent**, 1.5.55 : De plechtige zegening der kinderen, waarvan sprake in III C 7. grijpt plaats in de kerk der P. P. Dominikanen, Holstraat.
5. **Aalst**, 7.5.55 : Wijding van een gedenksteen, in aanwezigheid der Stedel. Overheid, in de heropgebouwde kapel van O.L.Vr. ten Druiven, verwoest in Mei 1940 bij het eerste oorlogsgeweld.
6. **Nazareth**, 8.5.55 : Wijding van een wijkkapel en O.L.Vrouwbeeld aan de « Stenen Molen ».
7. **Eksaarde**, 29.5.55 : Op de nieuwe wijk een kapelleke van O.L. Vrouw uit dankbaarheid ingewijd.
8. **Munte**, 31.5.55 : Kaarskensprocessie naar het kapelleke van de Kerkenhoek (Gebouwd in 1954). Bloemenhulde, Mariatoneeltje. Versiering en verlichting van het middeleeuws kasteel.
9. **Menen**, 13.9.55 : Oefening ter ere van O.L.Vrouw van Fatima aan de kapel van de Sabbestraat.

IV'. — Verenigings- en Gemeenschapsleven. A. Schuttersgilden.

1. **Sint-Niklaas**, 3.4.55 : 96^e Keizerschieting der Sint-Sebastiaansgilde. De heer R. Meul uit Moerbeke-Koewacht schoot zich Koning-Keizer en verwerft de zilveren halsbreuk, geschenk van de Stad Sint-Niklaas.

2. **Gent**, 24.4.55 : Het Koninklijk en Souverein Gild van Sint Joris (Kruisboogschutters) viert zijn patroonsfeest. Jaarmis in de Sint-Niklaaskerk. Daarna jaarlijkse vergadering van confreres en gildebroeders in het lokaal Vrouwebroersstraat. Vier jubilarissen om hun 25 jarig lidmaatschap gehuldigd.
3. **Poperinge**, 8.5.55 : De Gilde van den Grooten Edelen Kruisboog van den Edelen Ridder Sint Joris viert haar 500-jarig bestaan. Optocht. Akademische zitting. Bloemenhulde aan oorlogsgedenkteken. Banket in Gildehuis. 's Namiddags grote schieting waaraan zilveren couverts als prijzen zijn verbonden.

IV'. B. — Rederijerskamers.

1. **Sint Niklaas**, 3.4.55 : De Hoofdredrijerskamer van het Waasland « De Goudbloem » behaalt de wisselbeker Burgemeester De Vidts in de vierde toneelwedstrijd daarvoor uitgeschreven.
2. **Ledeberg**, 3.4.55 : De redrijerskamer « De Ghesellen van Sint Lieven » richten een « Passie-Kunstavond » in.

IV'. C. — Buurtkringen en Genootschappen.

1. **Moeskroen**, 19.5.55 : De groepering Bakkersbazen en Pasterbakkers huldigen een nieuw vaandel in. Ontvangst op stadhuis. Doopsuiker wordt aan de aanwezigen door peter en meter van de nieuwe vlag uitgereikt.

IV'. D. — Landbouw, veeteelt, enz.

1. **Sint Amandsberg**, 25.5.55 : De dekenij « Oude Barreel » richt haar jaarlijkse veewedstrijden in. Afzonderlijke reeksen voor landbouwers en voor handelaars.

IV'. E. — Markten.

1. **Wetteren**, 1.5.55 : Plechtige heropening van de zondagsmarkt. Uitreiking van bekens voor de bekroonde kramen.
2. **Ieper**, 7.4.55 : De 25^e Ieperse handelsfoor geopend in de Lakenhalle. Gouden erepenning der stad aan de pioniers uitgereikt.
3. **Zelee**, 11.5.55 : Op de wijk Huivelde, kermis en jaarmarkt. Voetbalmatch. Als attractie : Vluchten per helikopter. Deze kenden een reuzesukses.
4. **Gentbrugge**, 30.5.55 : Op Gentbrugge-Arsenaal werd op de wekelijkse maandagmarkt, voor de tweede maal een « feestmarkt » ingericht. Prijskamp voor de mooist-versierde kramen. uitslag van de « Geschenkjes-wedstrijd ».

V'. — Volkskunst, Volkvermaak. B. De Reuzen.

1. **Lokeren**, 22.5.55 : Kavalkadestoet met deelneming van de reuzen van Laken.

2. **Lede**, 24.5.55 : De Vijverse reuzen in ere hersteld. In de nacht van 25 op 26 maart 1955 werden de geraamten van het reuzenpaar Markies Willem Bette en Markiezin Maria de Hornes uit hun bewaarplaats weggenomen en moedwillig op een weide verbrand. Feestcomité van de Vijverreuzen vond steun bij de inwoners van de wijk en kon zodoende nieuwe kevies aankopen. Ze werden in ere hersteld met een geestdriftige rondgang door de wijk. De volgende dag, 's maandags, ter gelegenheid der kermis, was er zoals naar gewoonte een zielmis voor de overledenen van de wijk. En natuurlijk deden Willem en Marie ook die tocht naar de kerk in het dorpcentrum mee.

V'. C. — Volksspelen.

1. **Oedelem**, 3.4.55 : Het gewestelijk kampioenschap voor het Brugse Vrije van de hanenkraaiers. De prijskamphaan Coppi, die derde werd geklasseerd, werd die zelfde dag nog gestolen.
2. **Bassevelde**, 24.4.55 : Koningsbolling bij de « Moedige Bolders » (gesticht in 1935). 52 leden namen er aan deel.

V'. D. — Volksmuziek.

1. **Gent**, 3.4.55 : Statutaire vergadering van het Oostvlaams Verbond van Muziek- en Koorverenigingen.
2. **Wevelgem**, 15.5.55 : De harmonie « Eigen Schoon » van de « Gilde » werd voor de eerste maal in een mooie uniform gestoken.

V'. G. — Poppenspelen.

1. **St. Amandsberg**, 10.4.55 : Poppenspel Pierke. Vertoning van « De overwinning van Sint Michiel ».

VI'. — Varia. B. Allerlei.

1. **Boechout**, —.5.55 : Bloemenlanen ingehuldigd in het voormalig keizerlijk domein van Meise.

J. VERMEULEN.

REGISTER OP HET BIJVOEGSEL(1).

A. — Aalst : III'C5.
 B. — Bassevelde : V'C2.
 Boechout : VI'B1.
 E. — Edelare-Kerzelare : III'C2.
 Eine : II'E1.
 Eksaarde : III'C7.
 G. — Gent : III'C4, IV'A2, V'D1.
 Gentbrugge : IV'E4.
 I. — Ieper : IV'E2.
 K. — Kortrijk : I'B2.
 L. — Lede : V'B2.
 Ledeberg : I'B1, IV'B2.
 Leupegem : III'C3.
 Lokeren : V'B1.
 M. — Mariakerke (Gent) : I'B3.
 Menen : III'A3, III'B2, III'C9.
 Munte : III'C8.

Moerbeke-Waas : II'D2.
 Moeskroen : IV'C1.
 N. — Nazareth : III'C6.
 O. — Oedelem : V'C1.
 Cost-Rozebeke : III'A1.
 Oudenaarde : III'C1.
 P. — Poperinge : IV'A3.
 S. — Sint-Amandsberg : IV'D1, V'G1.
 Sint-Baafs-Vijve : III'A2.
 Sint-Niklaas : IV'A1, IV'B1.
 V. — Vladslo : II'D3.
 Veurne : III'D1.
 W. — Wetteren-ten-Ede : II'D1, IV'E1.
 Wevelgem : II'D4.
 Wondelgem : V'D2.
 Z. — Zele : IV'E3.

(1) Om de opgaven in het bijvoegsel van de andere te onderscheiden werden de Romeinse cijfers der onderscheidene kapitels van een vervolgteken voorzien.

Nog een paar nota's over kaatsen vroeger en nu

WIEZE EN HERDERSEM.

De inleiding van dhr F. van Es voor « Een praelkrans voor kaatsers te Wichelen » in aflevering nr. 2 van deze jaargang, brengt er mij toe daar een paar beschouwingen aan vast te knopen.

Vooreerst een woord over het kaatsen op de zift.

In de streek van Aalst en Dendermonde blijkt dergelijke spelwijze inderdaad verdwenen te zijn sedert de tweede helft van de vorige eeuw; behalve dan op één plaats. Te **Wieze** bestaat nl. een aloude St-Rochusgilde die zeer traditiegetrouw 's maandags na het feest van de beschermheilige (16 aug.) elk jaar nog een namiddag « op 't zift » kaatst.

De bode of loopjongen van de gilde verwittigt elkeen enkele dagen van te voren en haalt meteen het lidgeld op. (In 1955 bedroeg dit 60 F per man, waarmee dan het eten betaald is en prijzen in natura voor het kaatsen worden aangekocht. Er waren toen nog 22 inschrijvers, voor 't overgrote deel behorend tot de middenstand.) Gewoonlijk zet de dag in met een mis, daarna wordt aan de leden herbergiers een bezoek gebracht en tegen 's middags zakt men dan weer af naar het dorp waar, in de herberg die aan de beurt is, de « cecilia » — merk de betekenisverruiming! — staat te wachten. Na de middag begint het kaatsen op de zift. Eerlijkheids halve dient gezegd dat de regels van het spel soms veel te lijden hebben onder invloed van de vele pinten bier (van Wieze). De zift zelf moest reeds meerdere malen hersteld worden.

Van gouden of zilveren ballen, die als prijs bij het kaatsen veroverd werden, herinnert de huidige generatie zich niets meer. Wel kaatste men vroeger — tot rond 1900 — voor gouden uurwerken. Ploegen uit verschillende gemeenten beriepen elkaar en op het einde van het kaatsseizoen werd aan elk lid van de overwinende ploeg een gouden uurwerk ter hand gesteld. Te Wieze b.v. werden drie uurwerken geregeld geschonken door de graaf van het kasteel. Soms bracht een echte stoet de overwinnaars tot thuis. (St-Gillis-Dendermonde.)

Tenslotte wijzen wij, in verband met de regels van het gewoon kaatsspel, op een verandering, die men te **Herdersem** sinds enkele jaren doorvoert, vooral onder invloed van de oud-kaatser burgemeester, dhr H. Moens. In plaats van twee legt men daar in een spel vier kaatsen, die evt., indien ze niet af zijn, blijven liggen tot het volgende spel. In het laatste spel worden alleen die kaatsen gelegd, die men denkt nog nodig te zullen hebben. Het doel hiervan is het over en weer lopen van de ploegen te verminderen. In de omliggende gemeenten heeft dit gebruik evenwel weinig bijval.

J. van HAVER.

Boekbespreking

Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde. XXII, 1955. Uitg. Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze, z. j. (1956), 176 blz., met talrijke illustraties buiten tekst en een mapje met afdraken van 2 kaarten van Hodonk en omgeving in de XVIIe eeuw, door Courtmans, en een zinnebeeldige voorstelling van het huidige Hodonk met de Leiestreek, door Nojorkam.

Deze typografisch wel verzorgde en zeer belangwekkende « Bijdragen » omvatten: 1) Uitwijking naar Amerika, vijftig jaar geleden, door G. P. Baert (Handelt meest over Deinse emigranten in de streek van Moline (Illinois) en over de « Gazette van Moline », het Vlaams weekblad dat bestond van 15 nov. 1907 tot 18 april 1940 en versmolten werd met de « Gazette van Detroit », die nu nog verschijnt⁽¹⁾). 2) Het domein van Hodonk te Bachte-Maria-Lerne, door Drs R. M. van den Abeele. 3) Bijdrage tot de geschiedenis van Kruishoutem, door Dr J. Goemine, alsook een bestuurlijk gedeelte met het jaarverslag 1954 van de Kunst- en Oudheidkundige Kring, waaraan bij gelegenheid van zijn 25-jarig bestaan de titel van « Koninklijke Maatschappij » werd verleend. Er wordt voor de volgende « Bijdragen » een studie over de folklore van de Leiestreek in het vooruitzicht gesteld, nl. een artikel gewijd aan het werk van wijlen de Deinse zanter Armand Pauwels (1878-1952).

F. V. Es.

VANDENBUSSCHE, L. Onze Volkstaal voor Kruiden en Artsenijen. Een verzameling van vergeten namen en volksnamen in de Apotheek en in de volksgeneeskunde, gebruikt in Zuid- en Noord-Nederland en in Frans-Vlaanderen, met verwijzing naar de Latijnse, Franse, Duitse en Engelse namen en omgekeerd, en geïllustreerd met kommentaar. — Z.p., 1955 (Eigen Beheer: Hoge Weg, 14, Menen).

Wie in de studie van de volksgeneeskunde en van de volksnamen onzer planten belangstelt, heeft regelmatig ondervonden welke grote verwarring er heerst in zake kennis van onze inheemse gewassen en vooral rond hun volksbenaming. Dat deze, voor bepaalde planten, verschilt van streek tot streek is aan elkeen bekend. Herhaaldelijk kon ik vaststellen dat sommige zg. volksnamen aan een uiteenlopend begrip beantwoorden naargelang de geschooldheid van de enkeling en de generatie, waarbij deze behoort. Een 50-tal jaren geleden gaven mijn grootte en haar dorpsgenoten de naam van rijstap aan de *Euphorbia cyparissias* (L.), waarvan ze de witte latex benutten om de wratten te bewrijven. Naarmate dit volksgeneesmiddel in onbruik geraakte en de plant uit de boerentuinen bij ons verdween, bedoelde het « jonge geslacht » van diezelfde gemeente met de naam rijstap de *Sedum acre*, een vetplantje met gedrongen groei, waarvan de gele bloemen in onze rotstuintjes opvallen en door hun kleur aan ons Vlaamse kermisgerecht doen denken.

De volksbenamingen zijn een levend verschijnsel en de verwarring die, ondanks en ingevolge het lokaal-traditionele, hierover heerst zal de schrijver door zijn belangwekkend en lijvig boek van 650 bladzijden niet vermogen op te heffen. Dit kan ten andere niet zijn bedoeling geweest zijn. Voor liefhebbers brengt hij heel wat klaarheid en door het verzamelde materiaal, dat ik hier uit het standpunt van de folklorist wil bekijken, wijst hij de weg naar de identificatie van meer dan één gewas, waarvan zelfs de plantenkenner alleen de zg. volksnaam of de officieel-botanische naam weet te noemen.

Het omvangrijkste deel geeft, in de volgorde van 2683 Latijnse namen (met inbegrip van de synoniemen), voor elk gewas — en ook voor menige artseni — de Nederlandse benamingen en de streeknamen, die aan schrijver bekend zijn, en tevens enkele Franse, Duitse en Engelse namen, die als vergelijkend materiaal heel welkom heten.

Niemand kan het de schrijver ten kwade duiden dat hij ook bloemen en planten vermeldt die niet met de apotheek of de volksgeneeskunde in verband staan en die dus, volgens de ondertitel, niet in het werk zouden thuishoren. Ik noem slechts een paar heesters zoals *Philadelphus* en *Calycanthus*, enkele doorlevende planten,

⁽¹⁾ In verband hiermee zie ook het vervolgartikel van dezelfde schrijver: « Uitwijking naar Amerika uit de streek van Tielt. 1905-1910 » in « Biekorf », 57^e jg., nr 7 (Hooimaand 1956), blz. 200-210.

b.v. Phlox, Tritoma, Dianthus plumarius en de door elke tuinliefhebber gekende zaai-bloemen Zinnia, Petunia en Tropaeolum. Het gaat hier juist om planten, die sinds langere of kortere tijd in onze bloementuin burgerrecht kregen; benevens de Latijnse benaming, die bij de plantkundigen en in de bloemistenmiddens gebruikelijk bleef, kregen al deze ook een volkse naam, omdat ze door hun sierlijke bloei of hun gemakkelijke kweekwijze bijzonder in de gunst vielen. Meer dan voor andere reeksen mogen wij hier spreken van volksbenamingen, terwijl de naam van heel wat inheemse kruiden en zg. medicinale planten slechts de vertaling is van de oude Latijnse benaming die vóór de toepassing van het classificatiesysteem van Linnaeus (1753) gangbaar was. Denk maar even aan leeuwentand, bij de oude botanici gekend als Dens leonis (de Fransen kennen als streeknaam dent-de-lion, de Duitsers Löwenzahn), die de officiële benaming kreeg van Taraxacum officinale en die in Oostvlaamse dialecten pissebloem, molsalade, meerssalade heet. Wilt u een paar andere voorbeelden? Lingua canis = hondstong (D. Hundszunge, E. Dog's tongue) werd herdoopt als Cynoglossum officinale; de Lamium album, die vroeger gekend stond als Urtica mortua, heet in de zg. volkstaal dovenetel, Fr. ortie blanche, D. Taubnessel, E. blind-nette, hoewel dit onkruid niets te zien heeft met dit ander, dat op zo'n onaangename manier onze hand kan strelen.

Indien we op enkele missingen zouden dienen te wijzen, willen we deze ten laste leggen van de benuttigde bron. Wij laten buiten beschouwing hetgeen de auteur, voor Nederland, geput heeft uit het door H. Heukels bewerkt « Woordenboek der Nederlandsche Volksnamen van planten » en vooral uit diens « Lijst van Nederlandsche, Hoogduitsche, Fransche en Engelsche namen van planten » (1910). Naar zijn eigen verklaring heeft schrijver een groot deel van onze streeknamen ter plaatse genoteerd. Dergelijke methode, gepaard aan zijn botanische bevoegdheid, biedt een waarborg dat, voor deze namen, betrouwbaar werk werd geleverd. Wij stellen anderzijds vast dat de auteur hoofdzakelijk — en noodzakelijk wegens de omvang van het werk — uit andere bronnen heeft geput. Wij kunnen ons niet losmaken van de indruk dat de 40 correspondenten, die destijds aan E. Paque de streeknaam van de hun bekende gewassen bezorgden, welke hij voor zijn werk « De Vlaamsche Volksnamen der Planten van België, Fransch-Vlaanderen en Zuid-Nederland » (Namen, 1896; met bijvoegsel 1913), niet immer voldoende botanische kennis bezaten om de identificatie van bepaalde planten te garanderen en dus ook de betrouwbaarheid van de er aan verbonden volksnaam.

Met een beperkte keus van planten, die men persoonlijk goed kent en die men, zo mogelijk, in hun levensmiddelen kan aanwijzen, kan heel wat prima-materiaal samengebracht worden. De « Lijst van enkele veel voorkomende onkruiden met hun meest verspreide volksnamen », naar bedoelde wijze bijeengebracht door A. H. Cottenie in het Land- en Tuinbouwboek 1949-50 (Gent), mag, naar mijn mening, als een model beschouwd worden in zake identificatie der planten en juiste localisatie der nog springlevende volksnamen.

De kruid- en plantnamen uit de « Nederlandsche Verstandighe Hovenier », een volksboek waarvan enkele uitgaven te Gent van de pers kwamen (o.m. bij P. Gimblet, A. B. Steven en Wwe Steven en Zoon) en dat bij onze buitenmensen ongemeen verspreid was, even als deze uit « De Nederlandschen Herbarius of Kruidboek, door Steph. Blankaart » (Amsterdam, 1717), — om slechts een paar werkjes te noemen die niet in schrijvers « Lijst van de geraadpleegde werken » zijn opgenomen, — vond ik, buiten een paar uitzonderingen, in bedoeld werk terug. Het werk van apotheker Vandebussche kan dan ook, voor de studie van een bepaald aspect der geschiedenis van de volksgeneeskunde, met vrucht worden geraadpleegd om sommige gewassen, die vroeger in de officiële gunst stonden, aan de hand van de verouderde benaming te identificeren. Graag hadden wij ook de Idiotica van A. Joos en van Isidor Teirlinck zien excerpteren, om ons tot deze Oostvlaamse eersterangs bronnen te beperken. Voor werken zoals het onderhavige heeft, naar onze overtuiging, de hoedanigheid der bronnen een uitzonderlijk belang.

De alphabetisch gerangschikte lijsten van Nederlandse (blz. 3 tot 63), Franse (blz. 594 tot 625), Duitse (blz. 626 tot 638) en Engelse (blz. 639 tot 650) namen werden met zorg opgemaakt en zullen zonder twijfel de bruikbaarheid van het overigens flink uitgegeven werk verhogen.

Het aangebrachte commentaar, dat vooral bestaat in citaten uit Rembert Dodoens « Cruydt-boeck » (uitgave 1644) en in woordverklaringen volgens E. Paque, is geschikt om de kring van belangstellende en baatvindende lezers te verruimen, daar resp. de volksgeneeskunde en de naamgeving hierdoor wordt belicht.

Wij begrijpen dat dergelijke werken, waarin apothekers en botanici en folkloristen belang kunnen stellen, haast onvermijdelijk uit een verschillend gezichtshoek worden bekeken en... beoordeeld. Samenvattend menen wij te moeten getuigen dat schrijver een verdienstelijk werk heeft geschonken, ook aan de Folklore-wetenschap: en voor de volksgeneeskunde, om wille van de citaten uit Dodoens en uit een te Rotterdam in 1747 verschenen Pharmacopoea, en voor het probleem van de naamgeving, om wille van al het geduldig verzameld materiaal.

HET MUSEUM VOOR FOLKLORE TE GENT.

Het Museum voor Folklore werd gesticht door de Bond der Oostvlaamse Folkloristen op 16 Juli 1927 in de lokalen van het voormalig Museum voor Oudheden, Lange Steenstraat, 14, gewezen kerk van de Geschoeide Carmelieten (Onze-Lieve-Vrouwebroeders), wier klooster afgeschaft werd in 1797.

Het Museum voor Folklore werd overgenomen door de Stad Gent, bij besluit van de gemeenteraad d.d. 27 September 1931 en werd geplaatst onder het toezicht van een Kommissie bestaande uit vertegenwoordigers van het Stadsbestuur en van de Bond.

Deze Kommissie bestaat uit : Prof. Dr De Keyser, w.n. voorzitter, R. Van Kenhove, w.n. ondervoorzitter, M. Broeckhove, sekretaris, Drs L. Hoste, penningmeester, de heren F. Van Es, Pr. Luyckx, schepen der stad, Mr. A. De Decker, advocaat en gemeenteraadslid, Dr O. Van Hauwaert, Ing. Haeck, Dr H. Nowé, G. Celis, Drs M. Daem, J. Pieters, R. Depoorter, J. De Raedt, M. Van Wesemael, Lic. R. Van der Linden, leden. Konservator van het Museum : J. Boes, adjunkt-archivaris van de Stad.

Doel van het Museum : Verzamelen, inventariseren en uitstallen van alle stoffelijke getuigen van het Oostvlaamse Volksleven van vroeger en nu.

De voorwerpen, dokumenten en inlichtingen betreffende het volksleven hebben betrekking op de woning, het meubilair, de huishoudelijke inrichting, de voeding, de volkskleding, de vervoermiddelen, de verlichting, het straat- en marktlevens, de volkstypen, de familietradities en -gebruiken van aan de geboorte tot aan het graf, de ambachten met de traditionele werktuigen en het alaam, de volksfeesten en -spelen en andere ontspanningen, het volksgehoof, het sociale leven, de volkskennis en volksgeneeskunde, de volksletterkunde en de volkskunst.

De Kommissie zoekt zoveel mogelijk voorwerpen en dokumenten betreffende het volksleven van de ondergang en de vernieling te redden door ze veilig op te bergen, te klasseren, te onderhouden, te inventariseren en voor het publiek aantrekkelijk uit te stellen. Ze houdt zich dan ook ten zeerste aanbevolen voor afstand of schenking, zelfs in bruikleen, van voorwerpen en dokumenten. Ze koopt ook voorwerpen aan en laat die zelfs afhaken aan huis. Beleeft verzoek te schrijven aan het adres van de Konservator : J. Boes, Abrahamstraat, 11, Gent Telefoon n° 25.32.53, of aan de sekretaris der Kommissie : M. Broeckhove, Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent.

DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN.

De Bond ondersteunt het Museum voor Folklore.

Hij geeft sedert 1926 een tweemaandelijks tijdschrift uit: **Oostvlaamse Zanten**, en **Bijdragen** (meest overdrukken van belangrijke studies).

Samen met de Museumkommissie richt hij kosteloze openbare voordrachten, tentoonstellingen en folkloristische prijskampen in, alsook de tweejaarlijkse wedstrijden van het Alfons De Cock-fonds.

Samen met de Kommissie voor Kulturele Aangelegenheden van het Provinciaal Bestuur richt hij insgelijks « Enkwesten » over folkloristische verschijnselen van de provincie Oost-Vlaanderen in.

Voor de studie van de Volkskunde van het Oud Graafschap Vlaanderen werkt de Bond samen met de Bond der Westvlaamse Folkloristen te Brugge (Tijdschrift: Biekorf. Volkskundige Almanak 't Beertje).

De bibliotheek en het archief van de Bond en van het Museum voor Folklore zijn gevestigd in afzonderlijke lokalen van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13.

Lid worden van de Bond is: daadwerkelijk medewerken aan de verrijking van het Museum voor Folklore; door het in het lidmaatschap begrepen abonnementsgeld op de hoogte blijven van de studie van de folklore in 't algemeen en van het Oostvlaamse volksleven in 't bijzonder; de eigen kennis en de zaak van de volksofvoeding dienen; een daad van ware vaderlandsliefde en van Vlaamse solidariteit stellen.

Voordrachten, tentoonstellingen en museum zijn op vertoon van de lidkaart gratis toegankelijk voor de leden. Men storte 100 fr. op postrekening n° 96946.

Bestuur van de Bond: Ere-voorzitter: Prof. Dr P. De Keyser. Voorzitter: F. Van Es. Ondervoorzitters: G. Celis en J. Pieters, Sekretaris: M. Broeckhove. Penningmeester: R. Depoorter. Archivaris-bibliotekaris: M. Van Wesemael.

Leden: Dr Nowé, J. Boes, Drs L. Hoste, Drs M. Daem, J. De Raedt, Lic. R. Van der Linden, Pr. Luyckx.

Redactie van Oostvlaamse Zanten: Hoofdredakteur: F. Van Es, Désiré De Wolfstraat, 3, Aalst, Redactieleden: Drs M. Daem en J. Boes.

Museum voor Folklore: Konservator: J. Boes. Adjunkt: aspirant of navorser.

Aankoopkommissie: Prof. Dr P. De Keyser, R. Van Kenhove, M. Van Wesemael, J. Boes, Drs L. Hoste.

Dienst der Enkwesten (Fotografische, fonografische en cinematografische dokumentatie): Prof. Dr P. De Keyser, F. Van Es, M. Van Wesemael, J. Boes. Adjunkt: aspirant of navorser.